

Первомайська філія
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова

Кафедра обліку і економічного аналізу

«Допущений до захисту»
Завідувач кафедри

«___» _____ 2021 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: «Бухгалтерський облік і економічний аналіз капіталу підприємства
(на матеріалах ТДВ «Первомайський агрохім»)»

Виконав:
здобувач вищої освіти 56-ОО-18з групи

_____ Шкарбута Лідія Вікторівна

Керівник роботи:

_____ Грищенко Олена Валентинівна

Первомайськ, 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1. Сутність капіталу, як економічної категорії.....	7
1.2. Капітал, як об'єкт бухгалтерського обліку та економічного аналізу.....	12
РОЗДІЛ 2	
ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТДВ «ПЕРВОМАЙСЬКИЙ АГРОХІМ»	
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	31
2.2. Оцінка фінансового стану ТДВ «Первомайський Агрохім».....	36
РОЗДІЛ 3	
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ КАПІТАЛУ НА ТДВ «ПЕРВОМАЙСЬКИЙ АГРОХІМ»	
3.1. Бухгалтерський облік капіталу на підприємстві.....	44
3.2. Економічний аналіз капіталу на ТДВ «Первомайський Агрохім»	53
РОЗДІЛ 4	
ОХОРОНА ПРАЦІ НА ТДВ «ПЕРВОМАЙСЬКИЙ АГРОХІМ»	
4.1 Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів виробництва на підприємстві	56
4.2 Заходи з покращення умов праці, запобігання виробничого травматизму і профзахворюваності на підприємстві	60
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ВСТУП

Капітал - одна з фундаментальних економічних категорій, сутність якої наукова думка з'ясовує протягом багатьох століть. У найперших роботах економістів капітал розглядався як основне багатство, основне майно. За мірою розвитку економічної думки це первісне абстрактне та узагальнене поняття капіталу наповнювалось конкретним змістом, що відповідав панівній парадигмі економічного аналізу розвитку суспільства. Для здійснення господарської діяльності підприємствами всіх форм власності та галузей економіки необхідно, в першу чергу створити власний капітал та зафіксувати цей процес як в установчих документах, так і в облікових регістрах.

Наразі актуальним питанням розвитку економіки, виступає якісна організація побудови обліково-аналітичної та контрольної компонент наявності та руху власного капіталу господарюючих суб'єктів різних форм власності, тому обрана тема на часі. Створення якісного інформаційного забезпечення щодо зазначеного джерела формування активів підприємства дозволить оптимізувати його розмір та структуру, виробничі, фінансові показники діяльності, виступити підґрунтям для аналітичних прогнозів відносно майбутнього розвитку. Облікові дані про склад та зміни у власному капіталі підприємства представляють інформаційну основу і формуються, реєструються, накопичуються, узагальнюються у фінансовій звітності підприємства і надаються користувачам для обробки та прийняття управлінських рішень щодо власного капіталу.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи полягає у тому, що наразі облік власного капіталу є однією із найважливіших ділянок в системі бухгалтерського обліку вітчизняних суб'єктів господарювання. Саме тут формуються основні характеристики власних джерел фінансування діяльності підприємства. Економічний аналіз власного капіталу виявляє основні його складові й визначає наслідки їхніх змін для фінансової стійкості

підприємства. Все це зумовлює необхідність і своєчасність досліджень питань бухгалтерського обліку та економічного аналізу капіталу.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та прикладних аспектів бухгалтерського обліку і економічного аналізу власного капіталу на ТДВ «Первомайський Агрохім».

Для досягнення поставленої мети кваліфікаційної роботи вирішуються наступні завдання:

- дослідити історичний аспект зміни уявлень про економічну сутність власного капіталу та джерела його формування;
- розкрити особливості нормативно-правової і теоретичну бази, що регулює питання бухгалтерського обліку та економічного аналізу власного капіталу на підприємствах України;
- обґрунтувати систему показників ефективності використання власного капіталу;
- висвітлити виробничо-економічні особливості функціонування досліджуваного підприємства та оцінити його фінансовий стан;
- оцінити методику ведення бухгалтерського обліку та економічного аналізу власного капіталу на ТДВ «Первомайський Агрохім»;
- проаналізувати стан охорони праці в бухгалтерії підприємства.

Розвитку теорії та практики бухгалтерського обліку і економічного аналізу власного капіталу, забезпеченню його інформаційної бази сприяли праці таких вітчизняних вчених як: Ф.Ф.Бутинець, В.П.Завгородній, В.В. Сопко, Л.К. Сук, П.Т. Саблук, Н.В.Чебанова та інших.

Практичною базою для написання кваліфікаційної роботи виступили матеріали ТДВ «Первомайський Агрохім»: установчі документи, наказ про облікову політику, первинні документи, облікові регістри та фінансова звітність.

Об'єктом дослідження виступає господарсько-фінансова діяльність Товариства з додатковою відповідальністю «Первомайський Агрохім»,

предметом дослідження стали стан бухгалтерського обліку і економічного аналізу власного капіталу на ТДВ «Первомайський Агрохім».

Кваліфікаційна робота містить вступ, основні розділи та висновки за результатами досліджень. В першому розділі розкривається сутність категорії власний капітал та теоретичні аспекти бухгалтерського обліку і економічного аналізу власного капіталу підприємств України.

Другий розділ містить організаційно-економічну характеристику ТДВ «Первомайський Агрохім», та оцінку його фінансового стану.

В третьому розділі досліджено процедури бухгалтерського обліку та економічного аналізу власного капіталу товариства, виявлено недоліки обліку власного капіталу на ТДВ «Первомайський Агрохім».

Четвертий розділ містить характеристику загальних вимог безпеки до технологічного обладнання та процесів виробництва на підприємстві та дослідження заходів з покращення умов праці, запобігання виробничого травматизму і профзахворюваності на підприємстві стану охорони праці в бухгалтерії ТДВ «Первомайський Агрохім»

Повний обсяг кваліфікаційної роботи 76 сторінок, у тому числі 10 таблиць, 2 рисунка. Список використаних літературних джерел налічує 52 найменування. Презентаційна частина кваліфікаційної роботи містить в собі 5 аркушів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність капіталу, як економічної категорії

Капітал - одна з фундаментальних економічних категорій, сутність якої наукова думка з'ясовує протягом багатьох століть. Термін «капітал» походить від латинського «capitalis», що означає «основний, головний». У найперших роботах економістів капітал розглядався як основне багатство, основне майно[46]. В процесі розвитку економічної думки первісне абстрактне та узагальнене поняття капіталу наповнювалось конкретним змістом, що відповідав панівній парадигмі економічного аналізу розвитку суспільства. Так, відповідно до принципів наукового світобачення меркантилістів, під поняттям капіталу як основного багатства розумілось золото, гроші та інші скарби у будь-якому вигляді. При цьому основним джерелом формування капіталу меркантилісти вважали позитивний торговельний баланс[9].

Економічна школа фізіократів під поняттям капіталу як основного багатства розуміла землю і вкладені в неї кошти («аванси»). Відповідно джерелом формування капіталу фізіократи вважали сільськогосподарське (землевласницьке) виробництво [20].

Представники класичної політекономії, серед яких А. Сміт і Д. Рікардо, серйозно поглибили дослідження сутності капіталу, розширили сферу його дослідження галузю промислового виробництва. Під капіталом вони розуміли накопичені запаси засобів виробництва, які призначені для подальшого виготовлення товарів. Основні суттєві риси економічної категорії капіталу, сформульовані класичними економістами, були прийняті за основу всіма наступними її дослідниками[36].

У системі марксистського вчення дослідженню категорії капіталу належить центральне місце. За допомогою цієї категорії К. Маркс пояснював всю систему загальноекономічних відносин капіталу. Джерелом формування капіталу він вважав додаткову вартість, створену додатковою працею найманих робітників виробничої сфери. Відповідно капітал, в економічному розумінні марксистів, виступав як засіб експлуатації найманих робітників, а виробничі відносини капіталістичного суспільства — як відносини з приводу розподілу додаткової вартості[27].

Неокласичні економічні теорії капіталу, на думку Гальчинського А. суттєво розвинули його сутнісні характеристики, пов'язані з кількісними пропорціями його формування і характером ринкового обороту капіталу[5].

Групування поглядів економістів на трактування сутності капіталу наведено в табл.1.1.

Таблиця 1.1

Теоретичне осмислення сутності капіталу
в історії економічної думки[23]

Трактування сутності капіталу	Прихильники
1	2
Ототожнення капіталу з грошима (золотом, сріблом)	Меркантилісти (XV—XVIII ст.)
Ототожнення капіталу із засобами сільськогосподарського виробництва, поєднання яких з природою (землею) забезпечує приріст чистого продукту	Фізіократи (друга половина XVIII ст.)
Капітал як частина призначених для подальшого виробництва запасів, від яких очікують отримати дохід	А. Сміт (1723 —1790)
Капітал — фактор виробництва (уречевлені матеріальні блага, засоби виробництва), який сприяє створенню та розподілу національного доходу	Ж.Б. Сей (1767—1832)

Продовження табл.1.1

1	2
Капітал — попередньо нагромаджений запас продуктів минулої праці, призначених для виробництва (заощадження, які споживаються у процесі виробництва)	Дж. С. Мілль (1806—1873)
Капітал — самозростаюча вартість (вартість, що приносить додаткову вартість); виробничі відносини капіталістичного способу виробництва, засновані на експлуатації та монопольному привласненні капіталістами неоплаченої праці найманих робітників	К. Маркс (1818—1883)
Капітал — сукупність проміжних продуктів, що створюються на окремих стадіях «непрямого шляху» виробництва. Акцент на зв'язку дохідності капіталу з властивостями часу	Е. Бем-Баверк (1851—1919)
Капітал — сукупність речей, що формують передумови виробництва. Головна його властивість — здатність приносити дохід, який залежить від продуктивності факторів виробництва та відносної рідкості, що впливає з тягаря утримання	А. Маршалл (1842—1924)
Капітал — фундаментальна основа виробництва, запас виробничих благ, які володіють фізичною продуктивністю	Дж. Б. Кларк (1847—1938)
Капітал — багатство, здатне приносити дохід. Перетворення багатства на капітал зумовлено перевищенням доходу від капіталовкладень над банківським відсотком	Дж. М. Кейнс (1883—1946)
Капітал — «фонд купівельної сили», що служить для придбання засобів виробництва, здатних забезпечити науково-технічний прогрес суспільства	Й. Шумпетер (1883—1950)
Капітал — дисконтований дохід, будь-яке благо, яке приносить дохід своєму власникові незалежно від сфери застосування та характеру діяльності	І. Фішер (1867—1947)

Наведений історичний огляд показує, що парадигма капіталу як економічної категорії, що характеризує систему й особливості її пізнання, визначається глибоким генезисом і значною широтою підходів.

Якщо розглядати тлумачення капіталу з погляду різних економічних дисциплін, то можна помітити деяку неоднозначність. Так, наприклад, звично вважати, що капіталом організації є його майно. З позиції фінансового менеджменту капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів. У той же час, відповідно до передмови до Міжнародних бухгалтерських стандартів, опублікованих Комітетом з міжнародних бухгалтерських стандартів у листопаді 1982 року, капітал являє собою різницю між активами і зобов'язаннями[4].

Для своїх цілей економісти відображають поняття капіталу з двох сторін. З однієї капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів. При цьому характеризується напрямок вкладення засобів. З іншого боку, якщо розглядати джерела фінансування, можна відзначити, що капітал – це можливість і сукупність форм мобілізації фінансових ресурсів для одержання прибутку.

Розглядаючи економічну сутність капіталу підприємства, автори Корнічук Л.Я., Татаренко Н.О., Поручник А.М.[21] та ін зазначають такі його характеристики як:

1. Капітал підприємства є основним чинником виробництва. У системі факторів виробництва (капітал, земля, праця) капіталу належить пріоритетна роль, тому що він поєднує усі фактори в єдиний виробничий комплекс.

2. Капітал характеризує фінансові ресурси підприємства, що приносять доход. У даному випадку він може виступати ізольовано від виробничого фактора у формі інвестованого капіталу.

3. Капітал є головним джерелом формування добробуту його власників. Частина капіталу в поточному періоді виходить з його складу і

попадає в «кишеню» власника, а частина капіталу, що накопичується, забезпечує задоволення потреб власників у майбутньому.

4. Капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості. У цій якості виступає насамперед власний капітал підприємства, що визначає обсяг його чистих активів. Поряд з цим, обсяг використовуваного власного капіталу на підприємстві характеризує одночасно і потенціал залучення їм позикових фінансових засобів, що забезпечують одержання додаткового прибутку. У сукупності з іншими факторами – формує базу оцінки ринкової вартості підприємства.

5. Динаміка капіталу підприємства є найважливішим показником рівня ефективності його господарської діяльності. Здатність власного капіталу до самозростання високими темпами характеризує високий рівень формування й ефективний розподіл прибутку підприємства, його здатність підтримувати фінансову рівновагу за рахунок внутрішніх джерел. У той же час, зниження обсягу власного капіталу є як правило, наслідком неефективної, збиткової діяльності підприємства

В працях Беляєва О.О., Бебело А.С.[1], зазначено, що капітал це загальна вартість засобів підприємства, яке належить йому на правах власності і використовується ним для формування його активів, власний капітал це джерело коштів для діяльності підприємства і подальшого його розвитку. Але велика кількість способів використання власних коштів ставить під загрозу економічну доцільність даних операцій. Насамперед треба зробити чіткі межі можливостей витрачання певних видів капіталу.

Однак, не дивлячись на значну увагу дослідників до цієї ключової економічної категорії, наукова думка до сьогодні не виробила універсальне визначення капіталу, яке б відповідало потребам як теорії, так і практики. «Капітал отримав настільки різноманітні визначення, — писав один із економістів ХІХ століття Н. Сеніор, — що можна себе запитати: чи має це слово значення, яке було б прийняте всіма?»[39].

Справедливість цього зауваження зберігає свою актуальність і наразі.

1.2. Капітал як об'єкт бухгалтерського обліку та економічного аналізу

У процесі реформування вітчизняної системи бухгалтерського обліку, та врахування тенденції до переходу на міжнародні стандарти обліку змінюються вимоги до обліку та аналізу ефективності використання власного капіталу, а також розширюються поставлені перед ними завдання. Теоретичні положення і практичні аспекти бухгалтерського обліку та економічного аналізу капіталу обґрунтовані в роботах Ф. Ф. Бутинця, П. С. Безруких, С. Ф. Голова, В. І. Єфименка, А. М. Коваленко, В. М. Костюченка, М. В. Кужельного, В. М. Мурашка, М. С. Пушкаря, В. В. Сопка, Л. І. Слюсарчука, Н. М. Ткаченко та інших вітчизняних науковців.

Серед зарубіжних вчених питання обліку капіталу знайшли своє відображення в роботах Е. Бріттона, К. Ватерсона, І. А. Бланка, І. А. Бондарева, Г. Муса, Р. Ханшманна, Річарда Д Інвіна, Інк., В. Дж. Стівенсона, Р. З. Чейза, Н. Дж. Еквілайна, Р. Ф. Якобса та інших дослідників.

Однак певні питання обліку власного капіталу, такі як неоднозначність підходів до визначення суті поняття «капітал», його класифікації з урахуванням галузевої специфіки потребують подальших досліджень.

Протягом двадцяти років здійснюється процес реформування бухгалтерського обліку в нашій державі. За цей час було прийнято значну кількість законодавчо-нормативних актів, серед яких Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»[14], яким законодавчо закріплено орієнтацію бухгалтерського обліку і звітності на застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. З метою реалізації цього закону, Кабінет міністрів України затвердив «Програму реформування бухгалтерського обліку» але вони не задовольняють повністю вимогам сучасного обліку, який був орієнтований на міжнародні стандарти, тому постійно оновлюються і перезатверджуються.

Для цілей бухгалтерського обліку загальну суму фінансових ресурсів будь-якого підприємства можна класифікувати по походженню на власний капітал підприємства і позиковий капітал. Власний капітал - це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань[2]. Тобто, іншими словами, це сума власних коштів підприємства, які є або результатом його діяльності або отримані від власників чи учасників підприємства у виді внесків, придбання акцій, паїв, і т.п. Капітал втілює в собі ту частину пасивів підприємства, яку без будь-яких умов і обмежень можна визнати власністю підприємства. Від власного капіталу варто відрізняти суми зобов'язань і ті кошти, що використовуються підприємством для виконання визначених цілей (програм).

Відповідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [34], до складу власного капіталу входять:

- зареєстрований (пайовий) капітал - зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, що є внеском власників (учасників) у капітал підприємства; сукупність засобів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у суспільстві для здійснення його господарсько-фінансової діяльності, а саме: суми пайових внесків членів споживчого суспільства, колективного сільськогосподарського підприємства, житлово-будівельного кооперативу, кредитного союзу й інших підприємств, що передбачені установчими документами;

- капітал у дооцінках - дооцінки (уцінки) необоротних активів та фінансових інструментів, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу і розкриваються у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід);

- додатковий капітал - для акціонерних товариств це сума, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість, для інших видів підприємств це будь-яке перевищення внесків засновників

(власників) підприємства над сумою внесків у зареєстрований(пайовий) капітал пайові внески. Тут варто розрізняти емісійний доход - суму перевищення фактично сплачених внесків акціонерів над номіналом акцій при їх первинному розміщені й інший вкладений засновниками підприємств капітал, що перевищує статутний капітал, інші внески і т.п. без рішень про зміни розміру статутного капіталу; вартість активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших юридичних чи фізичних осіб, та інші види додаткового капіталу.

- резервний капітал – сума резервів, створених, відповідно чинному чи законодавству установчих документів, за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

- нерозподілений прибуток (непокритий збиток) - сума прибутку, що реінвестований у підприємство.

- неоплачений капітал - сума заборгованості власників (учасників) за внесками в статутний капітал.

- вилучений капітал - фактична собівартість акцій власної емісії чи долі, викуплених суспільством у його учасників.

Зареєстрований (пайовий) капітал являє собою суми внесків засновників суб'єкта господарської діяльності, для забезпечення його життєдіяльності. Він являє собою зафіксовану в установчих документах загальну вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства. Основним призначенням зареєстрованого(пайового) капіталу являється забезпечення матеріальної бази діяльності підприємства, як в період становлення, так і в ході подальшої виробничо-господарської діяльності. Додатковою обставиною, яку треба враховувати при формуванні статутного капіталу, являється те, що його розмір має певний вплив на можливості зовнішнього фінансування (як правило, величина кредитів ув'язується з статутним капіталом підприємства) та ділову репутацію, особливо при роботі з зарубіжними партнерами.

Статутний капітал акціонерного товариства складається із внесків акціонерів. Він відображає власні джерела формування активів і власність акціонерного товариства як юридичної особи. Водночас сума статутного капіталу відображає колективну власність акціонерів, де частка кожного визначається номінальною вартістю придбаних ним акцій.

При створенні товариства з обмеженою відповідальністю акціонерного товариства любого (відкритого або закритого) типу розподіл прибутку між засновниками проводиться, як правило, пропорційно внеску кожного із них в зареєстрований капітал (якщо інший порядок розподілу прибутку не передбачений установчими документами). Тому співвідношення часток участі і порядок оцінки вкладів в статутний капітал на стадії формування господарського товариства має виключно важливе значення.

Рух зареєстрованого капіталу відрізняється своєю слабкою маневреністю і слабкою зміною, тому облік статутного капіталу не дуже об'ємний, але, незважаючи на це, є дуже важливою ланкою обліку, тому що з обліку статутного капіталу і розрахунків із засновниками починається робота (облік починається з внесення грошей чи іншого майна ще до реєстрації) підприємства.

Величина зареєстрованого капіталу відповідає сумі, зафіксованій в установчих документах, і є незмінною. Збільшення чи зменшення зареєстрованого капіталу може відбуватися у встановленому порядку (наприклад, за рішенням загальних зборів) тільки після перереєстрації суб'єкта, господарської діяльності. Як внески в статутний капітал можуть бути внесені: будинки, спорудження, устаткування, інші матеріальні цінності, цінні папери, права користування землею, водою й іншими природними ресурсами, будинками, спорудженнями, устаткуванням, інші майнові права (у тому числі на інтелектуальну власність: «ноу-хау», право на використання винаходів і т.д.), коштів в національній чи іноземній валюті.

Мінімальний розмір зареєстрованого капіталу регламентований діючим законодавством тільки для господарських товариств і деяких специфічних

видів діяльності, як правило, зв'язаних з фінансовими операціями (банки, страхові компанії і т. і.), для підприємств усіх інших організаційно-правових форм господарювання його величина визначається засновниками і залежить, від виду та масштабу діяльності. Мінімальний розмір зареєстрованого капіталу вперше був визначений Законом України «Про господарські товариства» від 19.09.91 р. № 1576-XII [16] для акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю і представлено в табл. 1.2:

Таблиця 1.2

Мінімальний розмір зареєстрованого капіталу
господарського товариства

Вид господарського товариства	Дата реєстрації товариства		
	з 31.01.94 р.	з 27.05.99 р	з 30.12.2009 р.
Акціонерне товариство	1250 мінімальним заробітним платам, виходячи із ставки мінімальної заробітної плати, діючої на момент створення акціонерного товариства		
Товариство з обмеженою та з додатковою відповідальністю	625 мінімальним заробітним платам, виходячи із ставки мінімальної заробітної плати, діючої на момент створення товариства	100 мінімальним заробітним платам, виходячи із ставки мінімальної заробітної плати, діючої на момент створення товариства	1 мінімальна заробітна плата, виходячи із ставки мінімальної заробітної плати, діючої на момент створення товариства

Вартість внесків оцінюється в національній валюті загальним рішенням учасників суб'єктів господарської діяльності, і складає їхню долю в зареєстрованому капіталі.

В подальшому регламентований мінімум статутного капіталу був визначений Законом України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 р.

№ 514-VI[15] представлено в табл. 1.3:

Таблиця 1.3

Регламентований мінімум статутного капіталу

Вид підприємства	Статутний капітал	Нормативний мінімум розміру статутного капіталу, грн.		
		з 01.01.2018 р.	з 01.01.2019 р.	з 01.01.2020 р.
1	2	3	4	5
Акціонерне товариство	1250 мінімальних заробітних плат	4 653 750 (3723x1250)	5 216 250 (4173x1250)	5 903 750 (4723x1250)
Інші товариства	розмір не обмежується			
Приватні підприємства	розмір не встановлено			

На момент реєстрації підприємства зареєстрований капітал повинен бути оплачений не менш ніж на половину. Частина, що залишилася, підлягає оплаті протягом першого року діяльності підприємства.

Джерелами формування зареєстрованого капіталу є власні грошові засоби, майно та інші активи засновників.

Внесення змін щодо обсягів зареєстрованого капіталу оформляється або окремими додатками до установчих документів, або викладом цих документів у новій редакції.

Після ухвалення рішення про зміну зареєстрованого капіталу підприємство в 10-денний термін представляє в орган реєстрації, завірені у встановленому порядку копії документів (2 екземпляри), у які внесені зміни. Ці зміни переносяться в реєстраційну картку. Орган державної реєстрації самостійно в 10-денний термін оповіщає про внесені зміни органи державної статистики і податкову службу.

Що стосується акціонерних товариств, то при збільшенні їхнього зареєстрованого капіталу зміни в установчі документи вносяться тільки після реалізації додатково випущених акцій.

Зареєстрований капітал на державному підприємстві являє собою державні кошти, виділені у постійне користування і розпорядження госпрозрахунковому підприємству у вигляді основних засобів та оборотних коштів, розмір яких визначається обсягом виробничної діяльності.

Пайовий капітал, це сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві для здійснення його господарської діяльності, а саме: суми пайових внесків членів споживчого товариства, колективного сільськогосподарського підприємства, житлово-будівельного кооперативу, кредитної спілки та інших підприємств, що передбачені установчими документами. Розміри обов'язкових пайових внесків визначаються загальними зборами пайовиків.

Для обліку власного капіталу підприємств Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291 із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів України [37], передбачено четвертий клас рахунків. Так, рахунок 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» призначено для обліку та узагальнення інформації про стан і рух статутного й іншого зареєстрованого капіталу, пайового капіталу підприємства відповідно до законодавства і установчих документів, а також внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу. За кредитом рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» відображається збільшення зареєстрованого і пайового капіталу, а також надходження внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу, за дебетом - його зменшення (вилучення).

Рахунок 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал», відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291 із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів України[19], має такі субрахунки: 401 «Статутний капітал» 402 «Пайовий капітал» 403 «Інший зареєстрований капітал» 404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу».

Для обліку і узагальнення інформації про дооцінки (уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу і розкриваються у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід) призначено рахунок 41 «Капітал у дооцінках». Залишок на цьому рахунку зменшується у разі уцінки та вибуття зазначених активів, зменшення їх корисності тощо.

Рахунок 41 «Капітал у дооцінках» відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291 із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів України[19], має такі субрахунки: 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів», 412 «Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів», 413 «Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів», 414 «Інший капітал у дооцінках».

Для узагальнення інформації про суми, на які вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість, а також про вартість необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших осіб, та інші види додаткового капіталу призначено рахунок 42 «Додатковий капітал». По кредиту цього рахунку відображається збільшення додаткового капіталу, а по дебету — його зменшення. Рахунок 42 «Додатковий капітал» відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського

обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291 із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів України[19], має такі субрахунки: 421 «Емісійний дохід», 422 «Інший вкладений капітал», 423 «Накопичені курсові різниці», 424 «Безоплатно одержані необоротні активи», 425 «Інший додатковий капітал».

Резервний капітал — це сума резервів, створених підприємством відповідно до чинного законодавства або статутних документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

Резервний (страховий) капітал створюється господарськими товариствами в розмірі, встановленому засновницькими документами, але не менше 25% зареєстрованого капіталу. Щорічний розмір відрахувань до резервного капіталу не може бути меншим за 5% суми чистого прибутку.

Резервний капітал господарського товариства створюється з метою покриття можливих в майбутньому непередбачуваних збитків: для покриття балансового збитку підприємства за звітний період, на виплату дивідендів при недостатності нерозподіленого прибутку, на інші цілі, передбачені законодавством.

Для узагальнення інформації про стан та рух резервного капіталу підприємства призначено рахунок 43 «Резервний капітал». По кредиту цього рахунку відображається створення резерву, по дебету — використання резервного капіталу.

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) є складовою частиною власного капіталу, що залишається у підприємства після виплати доходів власникам та формування резервного капіталу. У Плані рахунків для обліку сум нерозподілених прибутків (збитків) поточного і минулого років, а також використаного в поточному році прибутку передбачено рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». По кредиту рахунку 44 відображається збільшення прибутку від усіх видів діяльності, по дебету — збитки і використання прибутку.

Рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291 із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів України[19], має такі субрахунки: 441 «Прибуток нерозподілений», відображають наявність та рух нерозподіленого прибутку; 442 «Непокриті збитки», на якому відображають непокриті збитки - їх списання здійснюють за рахунок нерозподіленого прибутку, резервного, пайового чи додаткового капіталу тощо 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді», де відображають розподіл прибутку між власниками (нарахування дивідендів), виплати за облігаціями, відрахування до резервного капіталу та інше використання прибутку в поточному періоді.

Вилучений капітал— це фактична собівартість акцій власної емісії, викуплених товариством у своїх акціонерів. Акціонерне товариство має право викупити в акціонера оплачені ним акції тільки за рахунок сум, що перевищують статутний капітал, для їх наступного перепродажу, розповсюдження серед своїх працівників, анулювання. Зазначені акції мають бути реалізовані або анульовані в термін не більше одного року.

Для узагальнення інформації про вилучений капітал товариства Планом рахунків передбачено рахунок 45 «Вилучений капітал», за дебетом якого відображається фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених господарським товариством у його учасників, за кредитом — вартість анульованих або перепроданих акцій (часток).

У балансі акціонерного товариства дебетове сальдо по рахунку 45 «Вилучений капітал» наводиться у дужках і підлягає вирахуванню при визначенні підсумку власного капіталу.

Джерелом формування статутного капіталу є грошові та матеріальні внески засновників. Неоплачений капітал є нічим іншим, як заборгованістю засновників (учасників) по внесках до статутного капіталу.

У бухгалтерському обліку фактичне надходження внесків засновників відображається на рахунку 46 «Неоплачений капітал». По дебету рахунку 46 «Неоплачений капітал» відображається заборгованість засновників (учасників) товариства по внесках до статутного капіталу підприємства, а по кредиту — погашення заборгованості. У балансі підприємства сума заборгованості засновників (учасників) по внесках до статутного капіталу наводиться в дужках і вираховується при визначенні підсумку власного капіталу.

Отже власний капітал являє собою частину фінансових ресурсів підприємства, які гарантовано йому належать (тобто, власний капітал – пасиви мінус зобов'язання). Власний капітал характеризується відносно невеликою маневреністю, що дещо спрощує його облік, але значення власного капіталу в життєдіяльності підприємства величезне. Власний капітал виступає головним джерелом фінансування господарської діяльності підприємств, він же виступає гарантом повернення підприємством наданих йому позикових коштів, служить джерелом покриття збитків, отриманих в результаті господарської діяльності. Так як власний капітал підприємства вноситься його засновниками, то облік його має важливе значення з огляду на те, що доходи прибуток підприємства розподіляється між власниками пропорційно їхньої частки у статутному капіталі, який є важливою складовою власного капіталу підприємства. Все це зумовлює важливість правильної організації обліку власного капіталу та контролю за ефективністю його використання.

Синтетичний облік зареєстрованого капіталу ведеться в журналі 7(кредит рахунків четвертого класу), аналітичний облік – за видами капіталу у розрізі засновників, учасників, акціонерів та за іншими ознаками для чого ведеться оборотна відомість із такими графами: порядковий номер, дата і номер документа про внесення майна, сума, внесена до зареєстрованого капіталу, сума видана, нарахування дивідендів, видача дивідендів, сальдо на

кінець періоду. Таку відомість бухгалтер розробляє самостійно, а її кредитове сальдо переносить у журнал 7 [28].

У Балансі (звіті про фінансовий стан) зареєстрований капітал відображається як зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (засновників) до капіталу суб'єкта господарювання [8,33].

Згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», підприємство надає узагальнену за звітний рік інформацію про зміни (збільшення, зменшення) статутного фонду, капіталу, пайового капіталу, додаткового, резервного, несплаченого і виученого капіталу, а також про нерозподілений прибуток у ф.№1 та ф.№4.

Таким чином, при організації обліку власного капіталу необхідно враховувати наступні фактори: форму власності; організаційно - правову форму господарювання, кількість засновників, а також інформацію про власний капітал, який приводиться в наказі про облікову політику[3]. Вивчення, здійснення, постійне вдосконалення законодавчих вимог, норм кодексів корпоративної поведінки, професійної етики, розроблених на основі міжнародного досвіду, є основним орієнтиром попередження конфліктів інтересів між власниками та інвесторами [44].

Одним з найважливіших показників, які характеризують ефективність використання власного капіталу є рентабельність власного капіталу. Адже саме цей показник вказує на величину вигоди, яку отримує власник підприємства на одиницю вкладеного капіталу[10].

У практиці фінансового аналізу в розвинених країнах рентабельність власного капіталу вважають найважливішим підсумковим показником, де фокусуються результати всіх напрямків діяльності підприємства. При цьому розглядаються три- і п'ятифакторні моделі рентабельності[24].

Ще понад сто років тому фінансові менеджери фірми «Дюпон» запропонували рентабельність власного капіталу R_{BK} визначати як добуток рентабельності реалізації за чистим прибутком R^q_Q , оборотності активів O_A

та коефіцієнта фінансової залежності (відношення сукупного капіталу до власного) $K_{\phi 3}$ тобто за формулою 1.1[24]:

$$R_{BK} = R_Q^q \cdot Q_A \cdot K_{\phi 3} = \frac{P}{BK} = \frac{P}{V} \cdot \frac{V}{A} \cdot \frac{A}{BK} \quad (1.1)$$

Де, P —чистий прибуток;

V —чиста виручка від реалізації продукції;

A — активи;

Π — пасиви.

Отже, рентабельність власного капіталу залежить від змін рентабельності продукції (операційна діяльність підприємства), ресурсовіддачі (інвестиційна діяльність) і співвідношення сукупного та позикового капіталу (фінансова діяльність).

З наведеної трифакторної моделі рентабельності власного капіталу випливає, що на її значення істотно впливає збільшення частки позикових коштів, тобто так званий фінансовий ліверидж (важіль), який супроводжується підвищенням ризику втрати підприємством фінансової незалежності.

Аналогічно до дії механічного важеля, що передбачає внаслідок прикладання невеликих зусиль отримання помітного результату, дія фінансового важеля полягає в тому, що незначні зміни валового прибутку можуть спричинити істотні зміни рентабельності власного капіталу [32].

Слід зважати також на зворотний напрямок дії фінансового важеля. При незначному зменшенні валового прибутку рентабельність власного капіталу істотно знизиться на підприємстві з високим фінансовим важелем і несуттєво — з низьким.

Перелік показників-співмножників, що визначають рентабельність власного капіталу, можна розширити. Йдеться про такі важливі показники фінансового стану підприємства, як ліквідність, оборотність поточних активів, співвідношення термінових зобов'язань і капіталу підприємства.

Розширена формула для визначення впливу чинників на рентабельність власного капіталу має вигляд формули 1.2[11]:

$$R_{BK} = \frac{P}{BK} = \frac{P}{V} \cdot \frac{A = \Pi}{BK} \cdot \frac{ПП}{A} \cdot \frac{ПА}{ПП} \cdot \frac{V}{ПА} \quad (1.2)$$

Де, ПА, ПП — відповідно поточні активи та пасиви за даними балансу підприємства.

П'ятифакторна модель включає такі показники: рентабельність реалізації, коефіцієнт фінансової залежності, частка термінових зобов'язань у валюті балансу, коефіцієнт загального покриття (поточної платоспроможності), оборотність поточних активів.

За критерієм вартості залучення капіталу, а також ураховуючи позитивний вплив фінансового важеля, підприємству було б вигідно формувати свої активи насамперед за рахунок позикових коштів. Проте якщо величина позикових коштів значно перевищує власні, підприємству загрожує банкрутство, оскільки позичальники можуть водночас виставити вимоги щодо повернення боргів[18].

Структура джерел фінансового забезпечення впливає на балансування між фінансовою стійкістю і фінансовим ризиком діяльності торговельного підприємства. Так, відповідно до ефекту фінансового лівериджу існує цілком певна залежність між часткою позикових засобів у структурі фінансового забезпечення і рентабельністю власного капіталу. Зв'язок між ними такий: чим більше частка позикових ресурсів, тим вища рентабельність власного капіталу (якщо підприємство взагалі отримує прибуток). Але з підвищенням частки позикових ресурсів знижується фінансова стійкість підприємства. Кожен керівник має вибирати між можливістю підвищити рентабельність власного капіталу і погіршенням фінансової стійкості підприємства.

Отже, кожне підприємство має балансувати між цими факторами, що впливають на фінансові результати його діяльності (рис. 1.2.).

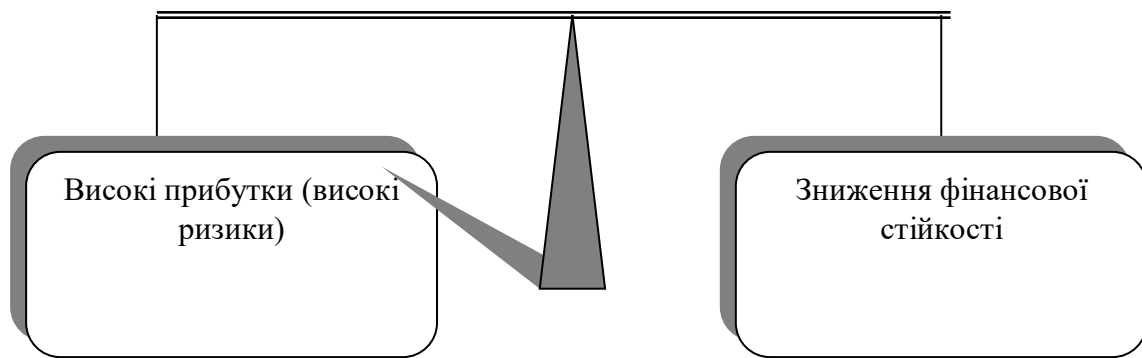

Рис. 1.2. Залучення позикових ресурсів призводить до погіршення одних показників діяльності підприємства і покращання інших[9].

Загальна тенденція в плані планування обсягів залучених ресурсів на сьогодні така, що керівники підприємств радше ідуть на збільшення фінансової стійкості підприємства, аніж на високі ризики, які пов'язані з можливістю отримання високих прибутків.

Така ситуація пояснюється змінами пріоритетів діяльності підприємств, в тому числі й торгівельних. Якщо в перші роки перехідної економіки головною метою діяльності підприємств була максимізація прибутку, то зараз на перший план виступає насамперед стабілізація діяльності. Тому більш оптимальною являється стратегія отримання менших прибутків стабільно протягом тривалого періоду, ніж отримання високих прибутків з високим ризиком утратити можливість надалі отримувати прибуток, або ж навіть банкрутства підприємства.

Фінансову стійкість підприємства у довгостроковому плані визначає насамперед співвідношення між власним капіталом і позиковими коштами. Підприємство з неризиковим співвідношенням впевненіше почувається на ринку капіталу за рахунок додаткової емісії акції, облігацій або кредитів банків.

У світовій та вітчизняній практиці використовують сукупність показників для аналізу фінансової стійкості підприємства з погляду структури джерел фінансування[22].

1. Коефіцієнт автономії (незалежності), або коефіцієнт концентрації

власного капіталу визначається за формулою 1.3:

$$K_{авт} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Пасиви}} = \frac{ВК}{П} \quad (1.3)$$

Коефіцієнт $K_{авт}$ характеризує частку власників підприємства в загальній сумі авансованих коштів. Що більше значення цього показника, то більшою є фінансова стійкість підприємства і незалежність його від кредиторів. У загальній сумі фінансових ресурсів частка власного капіталу не повинна бути меншою від 50 %, тобто $K_{авт} > 0,5$.

Мінімальне значення коефіцієнта автономії ($K_{авт} = 0,5$) свідчить про те, що всі зобов'язання підприємства можуть бути покриті його власними коштами.

2. Коефіцієнт фінансової залежності

Цей показник обернений до коефіцієнта автономії. Збільшення коефіцієнта $K_{ф.з.}$, у часі свідчить про підвищення частки позикових коштів у фінансуванні підприємств, і навпаки. Якщо $K_{ф.з.} = 1$, підприємство не має позик. Показник фінансової залежності використовують у детермінованому факторному аналізі, наприклад в аналізі чинників рентабельності власного капіталу.

3. Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів.

Цей показник доповнює коефіцієнт автономії. Якщо нормальне мінімальне значення $K_{авт.} = 0,5$, то нормальне співвідношення залучених і власних коштів $K_{з/в} = 1$. Цей коефіцієнт розраховується за формулою 1.4:

$$K_{з/в} = \frac{\text{Залучені кошти}}{\text{Власний капітал}} = \frac{ЗК}{ВК}. \quad (1.4)$$

Значення $K_{з/в}$ показує, скільки позикових коштів (сума розділів III та IV Пасиву) припадає на 1 грн власного капіталу. Збільшення значення цього

показника в часі свідчить про деяке зниження фінансової стійкості, і навпаки.

Показники заборгованості показують, як розподіляється ризик між власниками компанії (акціонерами) та її кредиторами. Активи можуть бути профінансовані або за рахунок власних коштів (акціонерний капітал), або за рахунок позичкових засобів (борг). Чим вище відношення позичкових засобів до власності акціонерів, тим вище ризик кредиторів і тим обережніше повинен ставитися банк до видачі нових кредитів. У випадку банкрутства, компанії з високою заборгованістю шанси на повернення кредиторам вкладених ними засобів будуть дуже низькі. Для оцінки заборгованості розраховується, насамперед, коефіцієнт покриття основних засобів, що виражається такою формулою 1.5:

$$\text{Коеф. покриття осн. засобів} = \frac{\text{Основні засоби}}{\text{Власний капітал}} \quad (1.5)$$

Він показує, яка частина основних засобів профінансована за рахунок власного капіталу. У принципі, будинки, устаткування й інші довгострокові активи повинні покриватися або за рахунок засобів акціонерів, або за допомогою довгострокових позик. Нормальним рахується відношення 0,75 - 1, тому що більш висока цифра може означати, що в основні засоби вкладена частина оборотного капіталу, і це може негативно позначитися на виробничій діяльності фірми.

Другий показник цієї групи - коефіцієнт короткострокової заборгованості визначається за формулою 1.6:

$$\text{Коеф. короткостр. заборгованості} = \frac{\text{Короткострокові зобов.язання}}{\text{Власний капітал}} \quad (1.6)$$

Ще один показник у зазначеній групі - коефіцієнт покриття загальної заборгованості визначається за формулою 1.7:

$$\text{Коефіцієнт покриття} = \frac{\text{Сума загальної заборгованості}}{\text{Власний капітал}}. \quad (1.7)$$

Він показує, яка частина всіх активів компанії покрита за рахунок засобів кредиторів, а яка за рахунок акціонерів. Якщо показник перевищує 1, доля кредиторів вище.

Отже, ефективне використання власного капіталу полягає з однієї сторони в тому, щоб отримати якнайбільший прибуток, тобто максимізувати рентабельність власного капіталу, а з іншої – не втратити фінансової стійкості, залишитися платоспроможним. Використання лише власного капіталу підприємства робить його стан абсолютно стійким, але зводить до мінімуму рентабельність власного капіталу, а отже і доходи власників підприємства. Залучення великої кількості позикових коштів збільшує рентабельність власного капіталу, але може потягти за собою втрату фінансової стійкості, частим наслідком якої є банкрутство. Саме тому ефективне управління власним капіталом полягає в умінні знаходити «золоту середину» між прибутком і фінансовою стійкістю. Цей процес надзвичайно складний і потребує як правильної постановки процесу обліку власного капіталу, так і аналізу ринкової ситуації, неабиякого чуття і комерційної інтуїції.

Незважаючи на значні напрацювання щодо розкриття сутності поняття «капітал», його класифікації, оцінки, єдиної позиції у висвітленні даного поняття серед вчених не існує. Неоднозначність підходів до трактування категорій свідчить про необхідність та актуальність подальших досліджень та напрацювань щодо уточнення та поглиблення сутності капіталу. Адже, крім того, що власний капітал є одним з головних джерел фінансування діяльності підприємства, він є гарантією того, що підприємство може розрахуватися за борги, тобто власний капітал є важливою категорією при визначенні кредито- і платоспроможності підприємства.

Облік власного капіталу має важливе значення, з огляду на те, що він використовується кредиторами для оцінювання кредитоспроможності підприємства, тому неправильно побудований облік або ж фінансова звітність, підготовлена з викривленнями може потягнути за собою судові позови з боку тих суб'єктів ринку, які використовують цю інформацію для визначення своїх стосунків з даним підприємством.

Окрім того, облік власного капіталу відіграє суттєву роль у стосунках між власниками підприємства, так як прибуток зазвичай розподіляється пропорційно частці у статутному капіталі кожного з власників чи засновників підприємства.

Економічний аналіз власного капіталу забезпечує ефективне його використання з метою отримання якнайбільшого прибутку з однієї сторони (тобто максимізувати рентабельність власного капіталу), та з іншої – не втратити фінансової стійкості, залишитися платоспроможним.

РОЗДІЛ 2

ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТДВ «ПЕРВОМАЙСЬКИЙ АГРОХІМ»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТДВ «Первомайський Агрохім»

Шляхом реорганізації районного державного підприємства по виконанню агрохімічних робіт «РАЙАГРОХІМ» в процесі приватизації державного майна за сумісним Рішенням спілки споживачів та регіонального відділення фонду державного майна України по Миколаївській області № 121 від 28.11.1995 р., які виступили засновниками згідно з Декретом Кабінету Міністрів України «Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі від 17.05.1993 року № 51/93» та Указом Президента України від 19.01.1995 р. №66/95 «Про прискорення приватизації майна в агропромисловому комплексі», було створене Товариство з додатковою відповідальністю «Первомайський Агрохім», розташоване в селищі Бандурка, Первомайського району, Миколаївської області. Товариство може мати додаткові офіси, розташовані у місцях, визначених Правлінням із, затвердженням Наглядовою радою, як того вимагають поточні справи Товариства.

В Статуті підприємства вказуються загальні положення, юридичний статус та правоздатність підприємства, мета та предмет діяльності підприємства, майно підприємства, структура та управління підприємством, господарська діяльність та соціальні гарантії, комерційна таємниця, припинення діяльності. Статутний капітал товариства складає 558 000 грн., обсяг активів станом на 2019 рік становить 124850 тис.грн.

Підприємство має самостійний баланс, розрахункові (поточні) та інші рахунки (у тому числі валютні) у банківських установах, круглу печатку із

своїм найменуванням, штампи, фірмові бланки, фірмове найменування, товарний знак (знак обслуговування), та інші реквізити. Підприємство відповідає по своїх зобов'язаннях всім належним йому майном, яке знаходиться на власному балансі, на яке відповідно до чинного законодавства України може бути звернено стягнення.

Основною метою діяльності підприємства є здійснення виробничо-господарської, інвестиційної, комерційної та іншої підприємницької діяльності, виробництво та реалізація товарів народного споживання та продукції виробничо-технічного призначення, організація та здійснення закупки і продажу товарів та продукції, надання торгівельних та інших послуг, здійснення фінансових та торговельних операцій та іншої, не забороненої чинним законодавством України, діяльності, для отримання прибутку на вкладений капітал, та реалізація на основі одержаного прибутку (доходу) інтересів Засновника.

Діяльність Товариства спрямована на розвиток ринкових відносин в Україні, задоволення потреб району, міста та області шляхом виготовлення продукції, надання послуг та робіт, які є предметом діяльності Товариства.

Товариство є суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності та здійснює її у повному обсязі у відповідності до закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», та інших законодавчо-нормативних документів.

Предметом діяльності Товариства є:

- вирощування зернових та технічних культур;
- розведення свиней, великої рогатої худоби;
- оптова та роздрібна торгівля зерном, насінням та кормами для тварин; пестицидами та агрохімікатами;
- інші види оптової торгівлі;
- надання послуг у рослинництві; облаштування ландшафту;
- виконання агрохімічних робіт;

- вирощування фруктів, ягід, горіхів, культур для виробництва напоїв і прянощів;
- розроблення гранітних та піщаних кар'єрів;
- виробництво вин; розлив та реалізація в торгівлю вин виноградних, плодово-ягідних, коньяків, міцних напоїв із плодово-ягідної сировини і лікєро-горілкової продукції;
- дистиляція коньячних та плодєвих спиртів, зберігання та витримка їх;
- виробництво, переробка та реалізація сільськогосподарської продукції;
- виробництво та реалізація промислової продукції;
- виконання будівельних та будівельно-монтажних робіт;
- виробництво товарів народного споживання;
- посередницька то комерційна діяльність;
- виробництво, заготівля, зберігання, переробка та реалізація плодово-ягідної, тваринницької та іншої сільськогосподарської і промислової продукції;
- реалізація продукції, матеріалів та відходів виробництва та інших виробів (власного виробництва та вироблєних іншими особами);
- пошук(розвідка) корисних копалин;
- експлуатація родовищ нерудних корисних копалин;
- оптова, роздрібна, комісійна торгівля промисловими, непродовольчими та продовольчими товарами, а також товарами широкого вжитку, як за готівковий так і безготівковий розрахунок;
- надання транспортно-експедиційних послуг при перевезеннях зовнішньоторговельних і транзитних вантажів;
- надання послуг по обслуговуванню і ремонту транспортних засобів;
- організація ринків, вистав-продаж, аукціонів, ярмарок, торгів, презентацій, конференцій та ін.;
- дистриб'юторська, представницька та агентська діяльність в будь-яких галузях;
- надання інформаційно-консультаційних послуг;

- створення та експлуатація агропромислових об'єктів по виробництву та переробці зерна, олійних культур, м'яса, молока, птиці, плодоовочевої продукції та іншої продукції тваринництва та рослинництва;

- виробництво та продаж хліба - булочних та кондитерських виробів;

- заготівля продукції сільського господарства у населення, колгоспів та радгоспів, підприємств, фермерських, одноосібних підприємств, підприємств і установ сільськогосподарського напрямку та переробних підприємств та реалізація її на договірних умовах;

- оптова та роздрібна торгівля насінням;

- маркетингові послуги;

- послуги конструкторських розробок, технологій, винаходів та торгівля ними;

- здійснення актів доброчинності та милосердя, падання допомоги лікарням, будинкам дитячим будинкам, будинкам пристарілих;

- здійснення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітників та спеціалістів;

- інші види діяльності, не заборонені діючим законодавством.

Види діяльності для здійснення яких потрібна ліцензія, починаються після її отримання.

Майно підприємства становлять основні засоби та оборотні активи, а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі.

Підприємство реалізує товари, послуги, майно за цінами і тарифами, що встановлюють самостійно або на договірній основі, а у випадках, передбачених чинним законодавством України - за державними (регульованими) цінами і тарифами. Підприємство здійснює оперативний та бухгалтерський облік результатів своєї роботи, веде статистичну звітність відповідно до чинного законодавства України.

Метою діяльності Товариства є отримання прибутку, задоволення матеріальних і соціальних потреб акціонерів Товариства та його трудового колективу. Діяльність Товариства спрямована на розвиток ринкових відносин в

Україні, задоволення потреб району, міста та області шляхом виготовлення продукції, надання послуг та робіт, які є предметом діяльності Товариства.

За досліджуваний період середньоблікова чисельність штатних працівників облікового складу (осіб) складала – 173. Середня чисельність позаштатних працівників та сумісників (осіб)-15. Фонд оплати праці — всього 1826 тис.грн. Валовий прибуток підприємства становить 1632 тис.грн.

Здійснивши горизонтальний та вертикальний аналіз активу балансу в цілому є доцільним проведення аналізу складу та структури майна підприємства. Загальна оцінка стану майна підприємства та його складових частин за даними, які наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Загальна оцінка стану майна
ТДВ «Первомайський Агрохім» за 2018 рік

Показник	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Зміна
1.Усього майна (валюта балансу)	994	12485	+2541
2.Основні засоби і необоротні активи	4092	4983	+891
у % до майна	41,15	39,91	-1,24
1.2 Оборотні активи (обротний капітал)	58 2	502	+1650
у % до всього майна	58,85	60,09	-1,24
1.2.1.Запаси	1109	709	-400
у % до всього майна	1,15	5,68	-5 47
1.2.2.Дебіторська заборгованість	1008	803	-205
у % до всього майна	10,14	6,43	-3,71
1.2.3.Кошти та їх еквіваленти у національній валюті	274	3213	+70
у % до всього майна	2,76	25,73	+22,97

З даних таблиці можна зробити висновок, що на кінець року вартість майна в розпорядженні підприємства становила 12485 тис.грн. За поточний період майно підприємства збільшилось на 2541 тис. грн. В загальній вартості майна, що перебуває у розпорядженні підприємства, 39,91% становлять основні засоби і необоротні активи. За рік їх вартість збільшилась на 891 тис. грн. В загальній вартості майна їхня питома вага зменшилась на 1,24%. Оборотні активи значно збільшились на 1650 тис.грн, а їх питома вага в загальній вартості майна також зменшилась на 1,24%.

$$К_{\text{пм поч}} = (9944 - 11088) / 11088 = -0,103$$

$$К_{\text{пм кін}} = (12485 - 9944) / 9944 = 0,256$$

Отже, у 2018 році коефіцієнт приросту майна становить - 0,103, тобто кількість активів зменшилася, а вже у 2019 році даний показник становить 0,256 що вказує на те, що кількість активів у звітному році зростає.

2.2. Оцінка фінансового стану ТДВ «Первомайський Агрохім»

Аналіз фінансового стану підприємства здійснювався за 2018 рік і розпочали його з аналізу платоспроможності і ліквідності підприємства.

Ліквідність підприємства - це його здатність швидко продати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань. Ліквідність підприємства характеризується співвідношенням величини його високоліквідних активів (грошові кошти, ринкові цінні папери, дебіторська заборгованість) і короткострокової заборгованості[29].

Коефіцієнти ліквідності дозволяють визначити здатність підприємства оплатити свої короткострокові зобов'язання протягом звітного періоду. Найбільш важливим серед них для фінансового менеджменту є наступні: коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності; коефіцієнт термінової ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності; чистий оборотний капітал.

Коефіцієнт загальної ліквідності розраховується як частка відношення оборотних коштів та короткострокових зобов'язань і показує, чи досить у

підприємства засобів, що можуть бути використані для погашення його короткострокових зобов'язань протягом визначеного періоду. Цей коефіцієнт повинен знаходитися в межах від одиниці до двох (іноді трьох). Нижня межа обумовлена тим, що оборотних коштів повинно бути щонайменше досить для погашення короткострокових зобов'язань, інакше компанія виявиться під загрозою банкрутства.

Показником коефіцієнта поточної ліквідності є коефіцієнт термінової ліквідності, що розкриває відношення найбільш ліквідної частини оборотних коштів до короткострокових зобов'язань. Для розрахунку коефіцієнта термінової ліквідності може застосовуватися також інша формула розрахунку, відповідно до якої чисельник дорівнює різниці між оборотними коштами і матеріально-виробничими запасами. Рівень коефіцієнта має бути вище одиниці.

Необхідність розрахунку коефіцієнта термінової ліквідності викликана тим, що ліквідність окремих категорій оборотних коштів далеко не однакова, у більшості випадків найбільш надійною є оцінка ліквідності тільки по показнику коштів. Цей показник називається коефіцієнтом абсолютної ліквідності і розраховується як частка відношення коштів та короткострокових зобов'язань. Його теоретичне значення повинно бути більшим 0,2 [47].

Велике значення в аналізі ліквідності підприємства має вивчення чистого оборотного капіталу, що розраховується як різниця між оборотними активами підприємства і його короткостроковими зобов'язаннями. Чистий оборотний капітал необхідний для підтримки фінансової стійкості підприємства, оскільки перевищення оборотних коштів над короткостроковими зобов'язаннями означає, що підприємство не тільки може погасити свої короткострокові зобов'язання, але і має фінансові ресурси для розширення своєї діяльності в майбутньому. Наявність чистого оборотного капіталу служить для інвесторів і кредиторів позитивним індикатором до вкладання засобів у компанію. Оптимальна сума чистого оборотного

капіталу залежить від особливостей діяльності компанії, у частці, від розмірів підприємства, обсягу реалізації, швидкості оборотності матеріально-виробничих запасів і дебіторської заборгованості, умов надання кредитів підприємству, від галузевої специфіки і господарської кон'юнктури. На фінансовому положенні підприємства негативно позначається як нестача, так надлишок чистого оборотного капіталу[11].

Розрахунок коефіцієнтів ліквідності у досліджуваному періоді на ТДВ «Первомайський Агрохім» наведений у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Коефіцієнти ліквідності ТДВ «Первомайський Агрохім»

№	Показники	Розрахунок	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення (+; -)
1	Загальна ліквідність	$\frac{\text{ф.1р.260}}{\text{ф.1р.620}}$	1,93	7,14	+5,21
2	Термінова ліквідність	$\frac{\text{ф.1(p.260-p.100-p.110-p.120-p.130-p.140)}}{\text{ф.1р.620}}$	0,41	1,7	+1,29
3	Абсолютна ліквідність	$\frac{\text{ф.1(p.220+p.230+p.240)}}{\text{ф.2р.620}}$	0,21	0,34	+0,13
4	Чистий оборотний капітал	ф.1(p.260-p.620)	3345	5032	+1687

Коефіцієнти ділової активності дозволяють проаналізувати, наскільки ефективно підприємство використовує свої засоби. Як правило, до цієї групи відносяться різні показники оборотності.

Показники оборотності мають велике значення для оцінки фінансового положення компанії, оскільки швидкість обороту засобів, тобто швидкість їх перетворення у грошову форму, безпосередньо впливає на платоспроможність підприємства.

У фінансовому менеджменті найбільше часто використовуються наступні показники оборотності: коефіцієнт оборотності активів -

відношення виручки від реалізації продукції до всього підсумку активу балансу - характеризує ефективність використання фірмою всіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення, тобто показує, скільки разів за звітний період відбувається повний цикл виробництва і згорання, що приносить відповідний ефект у виді прибутку, чи скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна грошова одиниця активів[24].

За допомогою коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості судять, скільки разів, в середньому, дебіторська заборгованість перетворювалася в кошти протягом звітного періоду. Коефіцієнт розраховується за допомогою відношення виручки від реалізації продукції та середньорічної вартості чистої дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості розраховується як частка відношення собівартості реалізованої продукції до середньорічної вартості кредиторської заборгованості, і показує, скільки компанії потрібно оборотів для оплати пред'явлених їй рахунків. Коефіцієнт оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості можна також розрахувати в днях. Для цього необхідно кількість днів у році розділити на розглянуті показники. Тоді ми дізнаємося, скільки в середньому днів потрібно для оплати дебіторської чи кредиторської заборгованості.

Коефіцієнт оборотності матеріально-виробничих запасів показує швидкість реалізації цих запасів. Він розраховується як частка відношення собівартості реалізованої продукції та середньорічної вартості матеріально-виробничих запасів. Для розрахунку коефіцієнта в днях необхідно 360 чи 365 днів розділити на відношення собівартості реалізованої продукції та середньорічної вартості матеріально-виробничих запасів. Тоді можна довідатися, скільки днів потрібно для продажу (без оплати) матеріально-виробничих запасів. Тривалість операційного циклу - скільки днів у середньому потрібно для виробництва, продажів й оплати продукції

підприємства; інакше кажучи, протягом якого періоду кошти зв'язані в матеріально-виробничих запасах.

Коефіцієнти ділової активності ТДВ «Первомайський Агрохім», визначені в результаті проведеного на основі фінансової звітності підприємства за 2018 рік аналізу, наведені у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Розрахунок коефіцієнтів ділової активності

ТДВ «Первомайський Агрохім»

№	Показники	Розрахунок	На кінець періоду
1	Оборотність активів	$\frac{\text{ф.2р.035}}{\text{ф.1(р.280(гр.3)+р.280(гр.4))}/2}$	1,24
2	Оборотність дебіторської заборгованості	365 / (Виручка від реаліз. / середньорічна дебіторська заборгованість)	15,01
3	Оборотність власного капіталу	$\frac{\text{ф.2р.035}}{\text{ф.1(р.380(гр.3)+р.380(гр.4))}/2}$	1,59
4	Оборотність матеріально-виробничих запасів	$\frac{\text{ф.2р.040}}{\text{ф.1}(\sum(\text{р.100/р.140})\text{гр.3} + \sum(\text{р.100/р.140})\text{гр.4))}/2}$	9,77
5	Тривалість операційного циклу	Оборотність ДЗ / оборотність матеріально-виробничих запасів	1,54

Коефіцієнти рентабельності показують, наскільки прибуткова діяльність компанії. Ці коефіцієнти розраховуються як відношення отриманого прибутку до витрачених засобів, або як відношення отриманого прибутку до обсягу реалізованої продукції.

Коефіцієнт рентабельності всіх активів підприємства (рентабельність активів) розраховується діленням чистого прибутку на середньорічну вартість активів підприємства. Він показує, скільки грошових одиниць треба було фірмі для одержання однієї грошової одиниці прибутку, незалежно від джерела залучення цих засобів. Цей показник є одним з найбільш важливих індикаторів конкурентоспроможності підприємства.

Коефіцієнт рентабельності реалізації (рентабельність реалізації») розраховується за допомогою розподілу прибутку на обсяг реалізованої продукції. Розрізняють два основних показники рентабельності реалізації: з розрахунку по валовому прибутку від реалізації і з розрахунку по чистому прибутку.

Перший показник відображає зміни в політиці ціноутворення і здатність підприємства контролювати собівартість реалізованої продукції, тобто ту частину засобів, що необхідна для сплати поточних витрат, що виникають у ході виробничо-господарської діяльності, виплати податків. Найбільш значимим у цій частині аналізу фінансової інформації визнається рентабельність реалізованої продукції, обумовлена як відношення чистого прибутку після сплати податку до обсягу реалізованої продукції.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (рентабельність власного капіталу) дозволяє визначити ефективність використання капіталу, інвестованого власниками, і порівняти цей показник з можливим одержанням доходу від вкладення цих засобів в інші цінні папери.

Рентабельність власного капіталу показує, скільки грошових одиниць чистого прибутку заробила кожна грошова одиниця, вкладена власниками компанії. Згрупуємо показники рентабельності ТДВ «Первомайський Агрохім», розраховані на базі даних звітності за 2018 рік в табл.2.4.

Таблиця 2.4

Розрахунок коефіцієнтів рентабельності ТДВ «Первомайський Агрохім»

№ з/п	Показники	Розрахунок	На кінець періоду
1	Рентабельність активів	$\frac{\text{ф.2р.220 або р.225}}{\text{ф.1(р.280(гр.3)+р.280гр.4))}/2}$	0,15
2	Рентабельність реалізації	$\frac{\text{ф.2р.100(абор.105)+090-060}}{\text{ф.2(р.040+070+080)}}$	0,2
3	Рентабельність власного капіталу	$\frac{\text{ф.2р.220 або р.225}}{\text{ф.1(р.380(гр.3)+р.380(гр.4))}/2}$	0,2

Фінансова стійкість – характеристика стабільності фінансового стану підприємства, яка забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі використовуваних фінансових засобів.

Аналіз фінансової стійкості (платоспроможності) підприємства здійснюється за даними балансу підприємства, характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності[24].

Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) розраховується як відношення власного капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства і показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність.

Частина власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів повинна бути не меншою 50%, тобто коефіцієнт незалежності $\geq 0,5$.

Коефіцієнт незалежності характеризує можливість підприємства виконати свої зовнішні зобов'язання за рахунок використання власних активів, його незалежність від позикових джерел. Чим нижче значення коефіцієнта, тим вище ризик неплатоспроможності. Низьке значення коефіцієнта говорить про можливість дефіциту грошових коштів.

Коефіцієнт фінансування розраховується як співвідношення залучених та власних засобів, характеризує залежність підприємства від залучених засобів і має бути меншим 1,0.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами розраховується як відношення величини чистого оборотного (робочого) капіталу до величини оборотних активів підприємства і показує забезпеченість підприємства власними оборотними засобами.

Робочий капітал - різниця між оборотними активами підприємства та його короткостроковими зобов'язаннями, тобто він складається з частини оборотних активів, які фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні засоби, а яка - капіталізована. Коефіцієнт маневреності власного капіталу розраховується як відношення чистого оборотного капіталу до власного капіталу. Оцінка фінансової стійкості ТДВ «Первомайський Агрохім» у 2018 році представлена у табл.2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз фінансової стійкості
ТДВ «Первомайський Агрохім»

Показники	Розрахунок	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення (+; -)
Коефіцієнт платоспроможності	$\frac{\Phi 1p.380}{\Phi 1p.640}$	0,63	0,86	+0,23
Коефіцієнт фінансування	$\frac{\Phi 1(p.430+p.480+p.620+p.630)}{\Phi 1p.380}$	0,58	0,17	-0,41
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	$\frac{\Phi 1(p.260-p.620)}{\Phi 1p.620}$	0,93	6,14	+5,21
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{\Phi 1(p.260-p.620)}{\Phi 1p.380}$	0,48	0,59	+0,11

Отже, проаналізувавши діяльність ТДВ «Первомайський Агрохім», можна сказати, що підприємство рентабельне, має високу ліквідність та фінансову стійкість на ринку.

РОЗДІЛ 3

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ КАПІТАЛУ НА ТДВ «ПЕРВОМАЙСЬКИЙ АГРОХІМ»

3.1. Бухгалтерський облік капіталу на підприємстві

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку на підприємстві та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності покладається за законом №996 на керівника підприємства. Процес організації бухгалтерського обліку на підприємстві спирається на ряд загальноприйнятих правил:

1. Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства.

2. Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів.

3. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник, який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів.

Ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової і статистичної звітності на досліджуваному підприємстві здійснюється на підставі діючих нормативно-правових документів, що розробляються органами з регулювання питань обліку і звітності. На жаль на досліджуваному

підприємстві поки що не створено гарних умов для автоматизації бухгалтерського обліку, що знижує його оперативність.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку на ТДВ «Первомайський Агрохім» створено бухгалтерську службу, яку очолює головний бухгалтер. Бухгалтерія як структурний підрозділ підприємства – складова адміністрації тісно взаємопов'язана з усіма виробничими підрозділами і службами підприємства. Взаємовідносини бухгалтерії з оперативно відокремленими підрозділами підприємства полягають у тому, що перша отримує від них потрібну для обліку і контролю документацію і, у свою чергу, забезпечує їх економічною інформацією про результати їхньої роботи. Характер цих взаємовідносин визначає організацію бухгалтерського обліку.

На досліджуваному підприємстві обліковий процес здійснюється за принципом його часткової централізації, тобто як централізованою бухгалтерією, так і обліковим персоналом структурних підрозділів, так як деякі структурні підрозділи розміщені на значній відстані від головного офісу підприємства. На рівні структурного підрозділу здійснюється документальне оформлення проведених операцій, обробка та групування первинних документів стосовно руху запасів, основних засобів, розрахунків. Згруповані та зведені дані у встановлені терміни надходять у центральну бухгалтерію, де ретельно перевіряються і відображаються в системі синтетичного й аналітичного обліку.

Кількісний та якісний склад бухгалтерії підприємства визначається штатним розкладом на підставі письмових рекомендацій головного бухгалтера і затверджується окремим наказом керівника підприємства. Керівництво працівниками бухгалтерії на ТДВ «Первомайський Агрохім» здійснює головний бухгалтер, який безпосередньо підпорядковується директору підприємства. Розпорядження головного бухгалтера, що стосуються становлення та здійснення бухгалтерського обліку на підприємстві, є обов'язковим для всіх підрозділів і окремо всіх працівників

підприємства. Головний бухгалтер приймає звіти від кожного працівника бухгалтерії, на основі чого складає і подає у встановлені строки загальну фінансову звітність. За відсутності головного бухгалтера, його обов'язки на підприємстві виконує перший його заступник – бухгалтер сільського господарства.

Головний бухгалтер забезпечує дотримання встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності; організовує контроль за повнотою і достовірністю відображення всіх господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку; організовує документообіг; розподіляє обов'язки між працівниками бухгалтерії і здійснює контроль за їх виконанням; готує проекти наказу про облікову політику.

На ТДВ «Первомайський Агрохім» лінійно-штабний тип організаційної структури бухгалтерії. При цій організації апарату бухгалтерії створюються проміжні ланки управління – сектори, очолювані старшими бухгалтерами. Розпорядження головного бухгалтера в цьому випадку передаються старшим бухгалтерам відповідних секторів, в середині кожного сектору є конкретні виконавці, а старші бухгалтери контролюють виконання ними робіт.

Структура облікового апарату тісно пов'язана з розподілом обов'язків між конкретними обліковими працівниками. Функції кожного облікового працівника, його обов'язки, відповідальність і права визначаються службовими характеристиками та посадовими інструкціями. Це дає змогу уникнути знеособлення у виконанні облікових робіт, створює умови для злагодженої і планомірної роботи облікового апарату, одержання своєчасної і якісної економічної інформації, необхідної для потреб управління підприємством. Розподіл обов'язків між конкретними виконавцями є прерогативою головного бухгалтера, якого призначає на посаду і звільняє з посади керівник підприємства.

ТДВ «Первомайський Агрохім» достатньо забезпечене комп'ютерною технікою. В централізованій бухгалтерії в наявності є декілька комп'ютерів, а

також автоматизовані такі ділянки облікової роботи: облік необоротних активів, облік запасів; облік виплат працівникам.

Організація обліку товариства відбувається у відповідності до «Наказу про облікову політику підприємства», який перезатверджений в січні поточного року. Але в наказі питання обліку власного капіталу відсутні. Додатком до наказу є робочий план рахунків, який виділяє для обліку капіталу четвертий клас рахунків.

На ТДВ «Первомайський Агрохім» власний капітал складається зі статутного капіталу, капіталу в дооцінках, додаткового капіталу та нерозподіленого прибутку (непокритого збитку).

Джерелами формування статутного капіталу товариства є грошові та матеріальні внески засновників. Сума статутного капіталу, а також рішення про його збільшення або зменшення приймається лише засновниками (власниками) товариства та обов'язково реєструється в Державному реєстрі господарських одиниць.

Облік статутного капіталу товариства здійснюється на рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал». Записи по рахунку виконуються тільки у разі збільшення або зменшення статутного капіталу, які здійснюються в установленому порядку, та після внесення відповідних змін в установчі документи підприємства. Аналітичний облік статутного капіталу ведеться за видами капіталу і по кожному акціонеру окремо.

Облік капіталу в дооцінках здійснюється на відповідних субрахунках рахунка 41 «Капітал в дооцінках». На рахунку відображають суму дооцінки необоротних активів. В процесі дослідження було виявлено, що деякі записи не обґрунтовані та не підтверджені первинними документами

Облік додаткового вкладеного капіталу здійснюється на відповідних субрахунках рахунка 42 «Додатковий капітал». Додатково вкладений капітал - це сума, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість від первинної емісії. Це створює емісійний дохід. Також на цьому рахунку відображають вартість активів, безкоштовно отриманих

підприємством від інших юридичних або фізичних осіб, та інші види додаткового капіталу.

На ТДВ «Первомайський Агрохім» рахунок 42 «Додатковий капітал» має такі субрахунки:

421 «Емісійний дохід»

424 «Безоплатно одержані необоротні активи»

425 «Інший додатковий капітал».

На суму різниці (перевищення) між номінальною і вартістю реалізації випущених акцій в обліку відображається запис:

Д-т 46 «Неоплачений капітал»

К-т 421 «Емісійний дохід».

Ця сума не підлягає жодному використанню або розподілу, крім випадків реалізації (анулювання) акцій за ціною нижче номінальної вартості:

Д-т 421 «Емісійний дохід»

К-т 451 «Вилучені акції».

У разі дооцінки необоротних активів робиться запис:

Д-т 10 «Основні засоби»

Д-т 11 «Інші необоротні матеріальні активи»

К-т 41 «Капітал в дооцінках».

У разі безоплатно одержаних необоротних активів, отриманих від інших юридичних або фізичних осіб:

Д-т 10 «Основні засоби»

Д-т 11 «Інші необоротні матеріальні активи»

Д-т 12 «Нематеріальні активи»

К-т 424 «Безоплатно одержані необоротні активи».

Резервний капітал на підприємстві не створюється, що є порушенням законодавчих вимог до господарських товариств.

Однією з найважливіших складових частин власного капіталу товариства є нерозподілений прибуток. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) відображає суму прибутку, яка реінвестована у

підприємство, або суму непокритого збитку. Нерозподілений прибуток - це частина чистого прибутку товариства, не виплачена у вигляді дивідендів його акціонерам.

Облік нерозподілених прибутків та непокритих збитків, а також суми прибутку поточного та минулого років, що використаний у звітному році, ведеться на рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». По кредиту рахунка відображається збільшення прибутку від усіх видів діяльності, по дебету — сума непокритого збитку та використання прибутку.

Рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» на ТДВ «Первомайський Агрохім» має такі субрахунки:

441 «Прибуток нерозподілений»

442 «Непокриті збитки»

443 «Прибуток, використаний у звітному періоді».

Фінансовий результат діяльності підприємства визначається на підставі рахунка 79 «Фінансові результати».

Під час визначення прибутку складається запис:

Д-т 79 «Фінансові результати»

К-т 441 «Прибуток нерозподілений».

При визначенні непокритого збитку:

Д-т 442 «Непокриті збитки»

К-т 79 «Фінансові результати».

Сума непокритого збитку наводиться у дужках та вираховується під час визначення підсумку власного капіталу. Списання збитку здійснюється за рахунок відповідних джерел: нерозподіленого прибутку чи додаткового капіталу і відтворюються записами:

Д-т 441 «Нерозподілені прибутки»

Д-т 42 «Додатковий капітал»

К-т 442 «Непокриті збитки».

Використання прибутку на сплату дивідендів відображається за дебетом субрахунка 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» в

кореспонденції з рахунками 67 «Розрахунки з учасниками» при нарахуванні дивідендів і відображається записом:

Д-т 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»

К-т 67 «Розрахунки з учасниками»,

У кінці року сальдо субрахунка 443 списується за рахунок нерозподіленого прибутку записом:

Д-т 441 «Нерозподілений прибуток»

К-т 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді».

Для відображення операцій з викупу часток учасників використовується рахунок 45 «Вилучений капітал», по дебету якого, відображається фактична собівартість викуплених у учасників часток, а по кредиту - вартість анульованих чи перепроданих часток.

Анулювання викуплених товариством часток є одним зі способів зменшення його статутного капіталу. У бухгалтерському обліку операції по зменшенню розміру статутного капіталу шляхом анулювання викуплених часток відображаються в такий спосіб:

- якщо по дебету рахунка 45 «Вилучений капітал» відображена його номінальна вартість, то Дт 40 «Зареєстрований(пайовий) капітал» - Кт 45 «Вилучений капітал»;

- якщо по дебету рахунка 45 «Вилучений капітал» анульовані частки відображені за фактичною собівартістю, то на суму різниці між нею і номінальною вартістю робляться додаткові проводки:

а) у випадку перевищення фактичної собівартості над номінальною вартістю - Дт 42 «Додатковий капітал» - Кт 45 «Вилучений капітал»;

б) в іншому випадку - Дт 40 «Зареєстрований(пайовий) капітал» - Кт 42 «Додатковий капітал».

Джерелами збільшення розміру статутного капіталу можуть бути або додаткові внески, або реінвестиція дивідендів. Реінвестиція, тобто спрямування учасниками нарахованих дивідендів на придбання акцій додаткового випуску, відображається в бухгалтерському обліку

кореспонденцією рахунків: Дт 67 «Розрахунки з учасниками» - Кт 46 «Неоплачений капітал».

Нараховано дивіденди	Дт443 Кт67
Нараховано авансовий внесок з податку на прибуток	Дт98 Кт64
Сплачено авансовий внесок	Дт64 Кт31
Відображено збільшення статутного капіталу за рахунок реінвестиції дивідендів	Дт46 Кт40
Погашено заборгованість по внесках за рахунок реінвестиції дивідендів	Дт67 Кт46

У бухгалтерському обліку нарахування і виплата дивідендів відображаються на рахунку 67 «Розрахунки з учасниками». За кредитом рахунка 67 «Розрахунки з учасниками» проводиться збільшення заборгованості підприємства перед засновниками і учасниками (Д-т 443 К-т 67), за дебетом — її зменшення (виплата дивідендів) (Д-т 67 К-т 311), у т.ч. реінвестування дивідендів (Д-т 67 К-т 40).

Авансовий внесок з податку на прибуток відображається кореспонденцією рахунків Д-т 641/авансовий внесок - К-т 311. За результатами звітного періоду в сумі зарахування з податком на прибуток зменшується податок на прибуток проведенням Д-т 641/податок на прибуток — К-т 641/авансовий внесок.

Облік капіталу здійснюється головним бухгалтером особисто. Контролює виконання ним обов'язків керівник.

Перевірка у вказаному періоді первинних облікових документів з обліку складових власного капіталу показала наявність наступних документів, відображених у табл. 3.1 .

Первинні документи складають у момент проведення кожної господарської операції або якщо це неможливо, безпосередньо після її завершення. Первинні документи складаються на бланках типових, спеціалізованих форм, а також на бланках форм, розроблених самостійно.

Керівник підприємства забезпечує фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій, що були проведені у первинних документах.

Таблиця 3.1

Первинна документація з обліку власного капіталу
на ТДВ «Первомайський Агрохім»

№, код та назва рахунка	Первинні документи
40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»	Статут, протоколи, накази, довідки та розрахунки бухгалтерії, акти приймання-передачі
41 «Капітал в дооцінках»	Довідки бухгалтерії, акти переоцінки
42 «Додатковий капітал»	Довідки бухгалтерії, виписки банку, акти приймання-передачі ТМЦ, накладні, накази, установчі документи, рішення власників
44 «Нерозподілені прибутки(непокриті збитки)»	Довідки та розрахунки бухгалтерії, накази
46 «Неоплачений капітал»	Установчі документи, рішення власників, довідки та розрахунки бухгалтерії, акти приймання-передачі матеріальних цінностей, прибуткові касові ордери, виписки банку

Фізичні та юридичні особи, які беруть участь у здійсненні операції, пов'язаних з прийомом і видачею грошових коштів, цінних паперів, ТМЦ та інших об'єктів майна, забезпечуються ТДВ «Первомайський Агрохім» копіями первинних документів про таку операцію.

Відповідальність за своєчасне і якісне складання документів, передачу їх для відображення у бухгалтерському обліку, за достовірність даних, наведених у документах несуть особи, які склали і підписали ці документи. Часто на підприємстві зустрічаються випадки невчасного передавання документів до бухгалтерії на опрацювання. На наш погляд, це пов'язане з відсутністю графіку документообігу.

Синтетичний облік капіталу здійснюють в журналі 7, а аналітичний – у відомостях 7.1, 7.2 у розрізі субрахунків, а також за видами капіталу у розрізі учасників, для чого ведуть самостійно розроблену оборотну відомість.

Відображення інформації про власний капітал відбувається щоквартально наростаючим підсумком у рядках з 1400 по 1495 форми №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та у рядках 2290, 2295, 2400 форми №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

Окрім цього раз на рік до 20 лютого наступного за звітним року у формі №4 «Звіт про власний капітал».

3.2. Економічний аналіз капіталу на ТДВ «Первомайський Агрохім»

Основною метою аналізу власного капіталу є виявлення джерела формування власного капіталу та виявити, яким чином його зміни впливають на фінансову стійкість підприємства, визначити правові, договірні та фінансові обмеження у розпорядженні прибутком, оцінити пріоритетність прав на отримання дивідендів, знайти пріоритетність прав власників у випадку ліквідації підприємства.

Аналіз власного капіталу дає можливість виявити його основні завдання, такі як: забезпечити безперервність діяльності, гарантії захисту капіталу кредиторів і можливих збитків, участь у розподілі отриманого прибутку, участь в управлінні підприємством.

Економічний аналіз, в тому числі і показників власного капіталу на ТДВ «Первомайський Агрохім» здійснює головний бухгалтер. В досліджуваному періоді нами було виявлено досить примітивні розрахунки ефективності використання капіталу шляхом визначення динаміки і структури власного капіталу, причин зміни окремих статей які було згруповано в табл.3.2.

Аналіз структури і динаміки власного капіталу проводиться на підставі даних пасиву форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та інформації, що наведена у формі №4 «Звіт про власний капітал» за допомогою табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Аналіз структури і динаміки власного капіталу
ТДВ «Первомайський Агрохім» у 2018 році

Стаття	Абсолютні величини		Питома вага, %		Зміни		
	на початок звітного періоду	на кінець звітного періоду	на початок звітного періоду	на кінець звітного періоду	в абс. величинах	у питомій вазі, %	темпи росту
Статутний капітал	588,0	588,0	88,1	87	-	1,1	1,1
Капітал в дооцінках	28,0	33,2	4,2	4,9	+5,2	0,7	0,7
Додатковий капітал	38,4	38,4	5,75	5,7	-	0,05	0,05
Нерозподілений прибуток	13,0	16,0	1,95	2,4	+3,0	0,45	0,45
Разом	667,4	675,6	100	100	x	x	x

Для аналізу ефективності використання власного капіталу розраховується показник рентабельності власного капіталу і проводиться порівняння за попередні роки.

Як видно з таблиці, в структурі капіталу левову частку займає статутний капітал. Причому на початок року його частка складала 88,1%. Протягом року структура змінилась на користь капіталу в дооцінках та нерозподіленого прибутку. Частка власного капіталу в загальній величині джерел майна відповідає нормативам і складає 0,195 - 0,236.

Таким чином, узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновки, що на підприємстві в організації бухгалтерського обліку і аналізу ефективності власного капіталу мають місце наступні недоліки:

- в наказі про облікову політику відсутня інформація про облік власного капіталу;
- помилки у формуванні додаткового вкладеного капіталу - у його складі відображалась дооцінка основних засобів, що має бути відображена у складі капіталу в дооцінках;
- на підприємстві не створюється резервний капітал, що є порушенням законодавства;
- відсутність контролю за оформленням первинних документів та не розроблено графік документобігу, що спричиняє затримки в обробці документів;
- аналіз ефективності використання власного капіталу проводиться тільки з використанням показника рентабельності власного капіталу та порівняння його за попередні роки. Таких даних замало для прийняття ефективних рішень;
- низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління капіталом;

Запобігання вказаним недолікам обліку та формування достовірної інформації про власний капітал, правильна організація бухгалтерського обліку його складових забезпечує достовірність фінансової звітності. Саме тому питання удосконалення бухгалтерського обліку та економічного аналізу капіталу є актуальними.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ НА ТДВ «ПЕРВОМАЙСЬКИЙ АГРОХІМ»

4.1. Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів виробництва на підприємстві

Питання охорони праці в законодавчому порядку регламентовані Конституцією України, Кодексом законів про працю України та в Законі України «Про охорону праці», який встановлює загальні положення з реалізації конституційного права громадян на охорону їх життя і здоров'я в процесі трудової діяльності, регулює при участі відповідних державних органів відносини між власником підприємства, установи та організації чи уповноваженим органом і робітником з питань безпеки, гігієни праці і виробничої середовища, а також встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні. Цей закон визначає основні положення щодо реалізації конституційного права громадян на охорону їх життя і здоров'я в процесі трудової діяльності, регулює за участю відповідних державних органів відносини між власником підприємства, установи і організації або уповноваженим ним органом і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні[12].

Відповідно до статті 1 вищезазначеного закону, охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів і засобів, спрямованих на збереження здоров'я та працездатності людини в процесі праці.

У відповідності з рекомендаціями Міжнародної організації праці виділяють десять основних груп факторів виробничого середовища, що впливають на працездатність людини і викликають у неї втому:

- фізичне зусилля (пересування або підтримування вантажів, зусилля натиску на предмет праці тощо). Розрізняють чотири рівні фізичного зусилля: незначне, середнє, важке і дуже важке;

- нервова напруга (складність розрахунків, висока відповідальність, інтелектуальне навантаження, особливі вимоги до якості або точності, небезпека для життя і здоров'я тощо). Виділяють три рівні нервової напруги: незначна, середня і підвищена;

- темп роботи (кількість трудових рухів за одиницю часу). Розрізняють три рівні: помірний, середній, високий;

- робоче положення (положення тіла людини щодо засобів виробництва). Розрізняють чотири види робочого положення: обмежене, незручне, незручно – обмежене і дуже незручне;

- монотонність роботи (багаторазовість повторення одноманітних короткочасних операцій, дій, циклів). Розрізняють три рівні: незначна, середня, підвищена;

- температура, вологість, теплове випромінювання в робочій зоні.

Розрізняють п'ять стадій впливу зазначених факторів: незначний, підвищений (знижений), середній, високий, дуже високий;

- забрудненість повітря (вміст домішок в 1 куб. м або 1 літрі повітря і вплив їх на організм людини). Розрізняють п'ять ступенів забрудненості повітря: незначна, середня, підвищена, сильна, дуже сильна;

- виробничий шум (частота шуму герця, сила шуму в децибелах).

Розрізняють помірний, підвищений і сильний шум.

- вібрація, обертання, поштовхи на робочому місці. Розрізняють три рівні значень цих факторів: підвищені, сильні, дуже сильні;

- освітленість у робочій зоні (в люксах). Розрізняють два рівні значень цього фактора: недостатня і погана або осліплююча.

На людину впливають різноманітні виробничі фактори. які можуть мати різний ступінь впливу. Несприятливі виробничі фактори можуть бути шкідливими й небезпечними. Шкідливий виробничий фактор – фактор, вплив

на людину якого може призвести до погіршення стану здоров'я, зниження працездатності працівника. Шкідливий виробничий фактор в залежності від рівня та тривалості дії може стати небезпечним [12].

Небезпечні та шкідливі фактори відповідно до ГОСТу 12.0.003-74 за природою дії поділяють на такі групи: фізичні, хімічні, біологічні та психофізіологічні.

До фізичних небезпечних та шкідливих факторів належать: рухомі машини та механізми, пересувні частини виробничого устаткування; підвищена запиленість та загазованість повітря робочої зони; підвищена чи знижена температура поверхонь устаткування, матеріалів чи повітря робочої зони; підвищений рівень шуму, вібрації, підвищена яскравість світла; пряме та відбите випромінювання, що створює сліпучу дію.

До хімічних небезпечних та шкідливих виробничих факторів належать хімічні речовини, які за характером дії на організм людини поділяються на:

- загальнотоксичні, діючі на центральну нервову систему, кров та кровотворні органи (сірководень, ароматичні вуглеводи, оксид вуглецю, бензол, наркотики, спирти, кофеїн та ін.);
- подразнюючі, тобто діючі на слизову оболонку очей, носа, верхні дихальні шляхи та легені, шкіряний покрив (пари лугів та кислот, оксиди азоту, аміак, сірчаний ангідрид та ін.);

До біологічних небезпечних та шкідливих виробничих факторів належать патогенні мікроорганізми (бактерії, віруси, мікроскопічні гриби та інші) та продукти їх життєдіяльності, а також макроорганізми (рослини та тварини).

До психофізичних небезпечних та шкідливих виробничих факторів належать фізичні (статичні та динамічні) і нервово-психічні перенавантаження (розумове перенапруження, перенапруження органів чуття, монотонність праці, емоційні перенавантаження).

На працівників бухгалтерії ТДВ «Первомайський Агрохім» безпосередньо впливають наступні фактори:

- підвищена або понижена температура робочої зони;
- підвищений рівень шуму на робочому місці;
- підвищена або понижена вологість повітря;
- підвищена або понижена рухомість повітря;
- підвищений рівень іонізуючого випромінювання в робочій зоні;
- небезпечний рівень напруги в електричній мережі, замкнення якої може виникнути через тіло людини;
- підвищений рівень електромагнітних випромінювань;
- підвищена напруженість електричного поля;
- підвищена напруженість магнітного поля;
- відсутність або недостатність природного освітлення;
- недостатня освітленість робочої зони;
- пряме та відбите світло.

Для забезпечення на робочих місцях, в структурних підрозділах, умов праці відповідно до нормативних актів та додержання вимог законодавства щодо працівників в галузі охорони праці на ТДВ «Первомайський Агрохім» з чисельністю 173 особи впроваджена система управління охороною праці (СУОП); створена служба охорони праці. Умови праці на робочому місці відповідають вимогам нормативних актів про охорону праці. Наказом голови правління товариства призначені посадові особи та спеціалісти, відповідальні за стан охорони праці та промислової безпеки на підприємстві, у виробничих підрозділах та в бухгалтерії.

На ТДВ «Первомайський Агрохім» розроблені і затверджені у встановленому порядку інструкції з охорони праці по професіям та видам робіт, посадові інструкції та інші нормативні акти з питань охорони праці що діють на підприємстві. Впроваджений оперативний контроль за станом охорони праці на робочих місцях, дільницях та в цехах. За участю сторін колективного договору розроблені комплексні заходи для підвищення існуючого рівня охорони праці.

Згідно з чинним законодавством керівництво ТДВ «Первомайський Агрохім» розробило: комплексні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки; затвердило положення і інструкції з пожежної безпеки. Також керівництво: утримує в справному стані засоби протипожежного захисту і зв'язку, обладнання та інвентар; організовує навчання працівників правилам пожежної безпеки та пропаганду засобів щодо їх забезпечення.

Територія підприємства задовольняє санітарним вимогам. На території ТДВ «Первомайський Агрохім» встановлено протипожежний водопровід та закриті резервуари, обладнані спеціальними під'їздами для пожежних машин. В окремому приміщенні знаходиться хлораторна, яка обладнана примусовою вентиляцією і опалювальними приладами. Робота в хлораторній відноситься до переліку робіт з підвищеною небезпекою і виконується кваліфікованими працівниками.

В цехах і дільницях, де експлуатують технологічне обладнання з підвищеним рівнем небезпеки, біля кожної такої машини та апарату вивішені на помітних доступних місцях інструкції по безпечному технічному обслуговуванню та догляду за ними, а також інструкції по наданню першої допомоги при нещасних випадках.

В кабінах, на пультах і постах управління технологічними процесами, що пов'язані з нервово-емоційним навантаженням, оптимальні величини температури повітря від 22 до 24⁰С, відносної вологості – від 40 до 60% та швидкості руху повітря не більше 0,1 м/с. Контрольно-вимірювальні прилади пред'являються на перевірку відповідно до вимог ГОСТ 8.001-80.

4.2. Заходи з покращення умов праці, запобігання виробничого травматизму і профзахворюваності на підприємстві

На самопочуття, стан здоров'я працівників ТДВ «Первомайський Агрохім» впливає мікроклімат виробничих приміщень. На підприємстві впроваджують такі заходи: механізацію та автоматизацію виробничих

процесів; раціональне розміщення устаткування; раціоналізація режимів праці та відпочинку (додаткові перерви).

Під час експлуатації обладнання та організації робочих місць, в залежності від важкості та напруженості праці, на підприємстві вживаються заходи щодо зниження шуму.

Контроль рівнів шуму на робочих місцях проводиться не рідше одного разу на рік. Машини та агрегати, відповідно до плану періодичного ремонту, оглядаються з метою своєчасного виявлення та усунення всіх дефектів, які можуть визвати підвищення шуму.

В реальних умовах виробництва працюючі можуть піддаватися впливу одночасно кількох шкідливих і небезпечних виробничих факторів. В проведенні оздоровчих заходів керівництво ТДВ «Первомайський Агрохім» забезпечує:

- належне санітарно-побутове і лікувально-профілактичне обслуговування на виробництві;
- безпеку працівників, наявність і належну експлуатацію засобів колективного і індивідуального захисту;
- відповідність умов праці на кожному робочому місці вимогам встановленим нормативам по всіх шкідливих і небезпечних чинниках;
- нормальний режим праці і відпочинку працівників;
- спеціальним одягом, спеціальним взуттям і іншими засобами індивідуального захисту, а також належний за ними ухід;
- проведення інструктажів з питань охорони праці і навчання безпечним методам і прийомам виконання робіт на робочих місцях;
- атестацію робочих місць за умов праці.

Для забезпечення нормальних умов праці санітарні норми встановлюють на одного працюючого: обсяг виробничого приміщення не менше 15м³, площу – 4,5м². На підприємстві передбачені санітарно-побутові приміщення. Побутові приміщення укомплектовані в повному обсязі шафами для чистого і робочого одягу працівників; встановлені вентиляційні пристрої

в матеріальному складі, та в побутовому приміщенні баночного цеху, але температура в приміщенні цеху не відповідає нормам, і рівень шуму на 15% вище від нормативного значення.

Спецодягом, спецвзуттям і індивідуальними засобами захисту працівники забезпечуються відповідно до вимог ДНАОП 0.00 - 4.26-96.

Для захисту очей від механічної, хімічної та світлової дії, залежно від умов праці, працівники під час роботи повинні застосовувати захисні окуляри. Під час роботи з бактерицидними лампами слід захищати, очі захисними окулярами з темними скельцями та використовувати запобіжні засоби для захисту шкіри обличчя та рук від опіків.

Освітлення виробничих приміщень, та приміщення бухгалтерії – один з основних факторів зовнішнього виробничого середовища, що впливають на людину в процесі праці. Безпечною та високопродуктивною праця може бути лише за умови гарного освітлення робочих місць. В цехах і відділах бухгалтерії використовується як природне, так і штучне освітлення. Джерела штучного освітлення біля робочих місць в хімічних і бактеріологічних лабораторіях дають рівномірне, розсіяне без мерехтіння світло. Контрольно-вимірювальні прилади забезпечені місцевим штучним освітленням не менше 75 лк. Світильники місцевого освітлення улаштовані так, щоб працюючий міг за бажанням міняти направленість світлового потоку.

Так на ТДВ «Первомайський Агрохім» є тільки загальне освітлення, та деякі робочі місця знаходяться подалі від вікон. По-перше треба встановити комбіноване освітлення, тобто до загального додати місцеве у вигляді настільної лампи, а також розташувати робочі місця так, щоб було ще і природне освітлення, тобто поблизу вікна так щоб природне світло падало збоку (з лівої або з правої сторони) в залежності від розташування столів, обладнання та вікон.

Не рекомендовано розташовувати робочі місця на яких є ПК один за одним, тому що неможна щоб задня стінка монітору одного працівника була направлена (або доторкалась) на іншого користувача ПК. При постійному

користуванні екран повинен розташовуватись по центру на спеціальній підставці. Клавіатура повинна розташовуватись окремо від екрану, що забезпечує вибір оптимального положення всіх складових обладнання робочого місця[49].

Максимальний час роботи тієї або іншої людини на комп'ютері може варіюватися, але він не повинен перевищувати двох годин підряд. При роботі за комп'ютером варто розташовуватися на відстані витягнутої руки від екрана. Сусідні монітори повинні знаходитися від працюючого на відстані не менш ніж двох метрів [12].

Щодо електробезпеки, то універсальним захисним засобом, що застосовується в усіх електропристроях, є електрична ізоляція. Крім того з метою захисту людини в електропристроях передбаченні наступні функції:

- виключати зіткнення людини з елементами, які знаходяться під напругою;
- перешкоджати попаданню напруги на неструмоведучі елементи пристроїв.

Перша функція забезпечується застосуванням огорожень, блокувань, сигналізації, розміщенням токоведучих елементів на недоступній висоті, а також використанням індивідуальних засобів захисту.

Основними причинами пожеж можуть бути:

- необережне поводження з вогнем ;
- незадовільний стан електротехнічних пристроїв та порушення правил їх монтажу та експлуатації;
- порушення режимів технологічних процесів;
- несправність опалювальних приладів та порушення правил їх експлуатації;
- невиконання вимог нормативних документів з питань пожежної безпеки.

Для забезпечення пожежної безпеки на ТДВ «Первомайський Агрохім» встановлена пожежна сигналізація, а також забезпечена наявність засобів тушіння пожежі.

Усі працівники вміють користуватися вогнегасниками та внутрішніми пожежними кранами. Куріння в будівлях підприємства допускається тільки в спеціально відведених місцях, обладнаних урнами і ємностями з водою. У цих місцях вивішені вказівні знаки безпеки.

Для створення оптимальних метеорологічних умов у приміщенні застосовують кондиціонування повітря, тобто автоматичне підтримання у приміщенні заданих оптимальних параметрів мікроклімату і чистоти повітря незалежно від зміни зовнішніх умов і режимів усередині приміщення. Встановити кондиціонер, найкраще з функцією «мікроклімат», який нагріває повітря взимку охолоджує влітку та іонізує повітря. Саме таким і обладнане приміщення бухгалтерії.

Організація раціонального освітлення робочого місця – одне з важливіших питань охорони праці. При незадовільному освітленні різко знижується продуктивність праці, можливі нещасні випадки, швидка втомлюваність.

Основні вимоги до виробничого освітлення на ТДВ «Первомайський Агрохім»:

- освітлення повинно створювати на робочій поверхні освітленість, яка відповідає характеру здорової роботи і не є нижчою за встановлені норми;
- не повинно чинити сліпучої дії як від самих джерел освітлення, так і від інших предметів, які знаходяться в полі зору;
- забезпечити достатню рівномірність та постійність рівня освітленості у приміщеннях, щоб уникнути частої переадаптації органів зору;
- не створювати на робочій поверхні різких та глибоких тіней (особливо тих, що рухаються);
- контраст поверхонь, які освітлюються, повинен бути достатній для розрізнення деталей;

- освітлення повинно бути надійним і простим в експлуатації, економічним та естетичним.

Постійно проводиться профілактична робота для забезпечення безпечної експлуатації електроустановок згідно з обов'язковими, для всіх споживачів електроенергії. Регулярно проводяться заміри опору заземлюючих пристроїв. Робітники дотримуються інструкцій по експлуатації електроприладів. Всі електродвигуни відкритого типу, що приводять в рух насоси, мають заземлення та з'ємні металеві кожухи.

Щодо електробезпеки, то універсальним захисним засобом, що застосовується в усіх електропристроях на ТДВ «Первомайський Агрохім», є електрична ізоляція. Крім того з метою захисту людини в електропристроях передбаченні наступні функції: виключати зіткнення людини з елементами, які знаходяться під напругою; перешкоджати попаданню напруги на неструмоведучі елементи пристроїв.

Перша функція забезпечується застосуванням огорожень, блокувань, сигналізації, розміщенням токоведучих елементів на недоступній висоті, а також використанням індивідуальних засобів захисту.

Підприємство забезпечене в необхідній кількості первинними засобами пожежегасіння відповідно до вимог Закону України «Про пожежну безпеку».

На кожній ділянці встановлені протипожежний режим, а також визначений порядок проведення тимчасових і інших вогняних робіт газоелектрозварювань; прибирання приміщень і робочих місць; проїзду і стоянки транспортних засобів; зберігання балонів (кисень, ацетилен, пропан-бутан); проведення з працівниками протипожежних інструктажів і занять по пожежно-технічному мінімуму. Протипожежна підготовка працюючих співробітників включає протипожежні інструктажі і заняття з пожежно-технічного мінімуму.

Для працівників вибухопожежонебезпечних приміщень категорій А і Б (аміачні холодильні камери, компресорні та інші) в спеціальних шафах, поза приміщенням, є необхідна кількість комплектів спеціального інструменту,

аккумуляторних ліхтарів (при відсутності аварійного освітлення) та засобів індивідуального захисту - протигази.

ТДВ «Первомайський Агрохім» має зовнішнє і внутрішнє протипожежне водопостачання. Необхідний тиск води створюється стаціонарними пожежними помпами, котрі забезпечують подання компактних струменів на висоту не менше 10 м або рухомими пожежними помпами і мотопомпами, що забирають воду із гідрантів. Внутрішній протипожежний водогін обладнаний пожежними кранами, які встановлюються на висоті 1,35 м від підлоги всередині приміщень біля виходів, у коридорах, на сходах. Кожний пожежний кран споряджається прогумованим рукавом та пожежним стволом.

Для гасіння пожеж всередині будівель, крім пожежних кранів встановлені автоматично діючі спринклерні або дренчерні установки.

Отже, система охорони праці на ТДВ «Первомайський Агрохім» відповідає встановленим на законодавчому рівні вимогам та забезпечує дотримання загальних вимог безпеки до технологічного обладнання та процесів виробництва на підприємстві.

Підприємство постійно розробляє та впроваджує заходи з покращення умов праці, запобігання виробничого травматизму і профзахворюваності на підприємстві. Таким чином, система охорони праці на підприємстві ефективна, працює без зауважень та нарікань.

ВИСНОВКИ

Бухгалтерський облік власного капіталу є однією із найперших та найважливіших ділянок в системі бухгалтерського обліку підприємства. Саме тут формуються основні характеристики власних джерел фінансування діяльності підприємства. Економічний аналіз власного капіталу виявляє основні його складові й визначає наслідки їхніх змін для фінансової стійкості підприємства. Ефективне використання власного капіталу полягає з однієї сторони в тому, щоб отримати якнайбільший прибуток, тобто максимізувати рентабельність власного капіталу, а з іншої – не втратити фінансової стійкості, залишитися платоспроможним. Використання лише власного капіталу підприємства робить його стан абсолютно стійким, але зводить до мінімуму рентабельність власного капіталу, а отже і доходи власників підприємства. Залучення великої кількості позикових коштів збільшує рентабельність власного капіталу, але може потягти за собою втрату фінансової стійкості, частим наслідком якої є банкрутство. Саме тому ефективне управління власним капіталом полягає в умінні знаходити «золоту середину» між прибутком і фінансовою стійкістю. Цей процес надзвичайно складний і потребує як правильної постановки процесу обліку власного капіталу, так і аналізу ринкової ситуації, неабиякого чуття і комерційної інтуїції.

Дослідження теоретичних та прикладних аспектів бухгалтерського обліку і економічного аналізу власного капіталу на ТДВ «Первомайський Агрохім» здійснювалося в декілька етапів.

В першому розділі досліджуються історичні аспекти зміни уявлень про економічну сутність категорій власного капіталу та джерел його формування; розкриваються особливості нормативно-правової і теоретичної бази, що регулює питання бухгалтерського обліку та економічного аналізу власного

капіталу на підприємствах України; обґрунтовується система показників ефективності використання власного капіталу підприємств України.

Розвитку теорії та практики бухгалтерського обліку і економічного аналізу власного капіталу, забезпеченню його інформаційної бази сприяли праці таких вітчизняних вчених як: Ф.Ф.Бутинець, В.П.Завгородній, В.В. Сопко, Л.К. Сук, П.Т. Саблук, Н.В.Чебанова та інших. Незважаючи на значні напрацювання щодо розкриття сутності поняття «капітал», його класифікації, оцінки, єдиної позиції у висвітленні даного поняття серед вчених не існує. Неоднозначність підходів до трактування категорій свідчить про необхідність та актуальність подальших досліджень та напрацювань щодо уточнення та поглиблення сутності капіталу. Адже, крім того, що власний капітал є одним з головних джерел фінансування діяльності підприємства, він є гарантією того, що підприємство може розрахуватися за борги, тобто власний капітал є важливою категорією при визначенні кредито- і платоспроможності підприємства.

Бухгалтерський облік власного капіталу має важливе значення, з огляду на те, що він використовується кредиторами для оцінювання кредитоспроможності підприємства, тому неправильно побудований облік або ж фінансова звітність, підготовлена з викривленнями може потягнути за собою судові позови з боку тих суб'єктів ринку, які використовують цю інформацію для визначення своїх стосунків з даним підприємством.

Дослідження відбувалося на матеріалах ТДВ «Первомайський Агрохім», основним видом діяльності якого є вирощування продукції рослинництва. Товариство тривалий час функціонує на ринку, та займає лідируючі позиції у регіоні. Продукція яку реалізує підприємство відрізняється своєю високою якістю, та демократичними цінами, що дає можливість залишати напрацьоване коло споживачів. Другий розділ містить організаційно-економічну характеристику ТДВ «Первомайський Агрохім», та оцінку його фінансового стану. Проаналізувавши діяльність товариства,

можна сказати, що підприємство рентабельне, має високу ліквідність та фінансову стійкість на ринку.

В третьому розділі оцінюється методика ведення бухгалтерського обліку та економічного аналізу власного капіталу; досліджено процедури бухгалтерського обліку та економічного аналізу власного капіталу на ТДВ «Первомайський Агрохім». В результаті дослідження було виявлено, що в організації бухгалтерського обліку і економічного аналізу ефективності використання власного капіталу мають місце наступні недоліки:

- в наказі про облікову політику відсутня інформація про облік власного капіталу;
- в регістрах обліку виявлено помилки у формуванні додаткового вкладеного капіталу - у його складі відображалась дооцінка основних засобів, що має бути відображена у складі капіталу в дооцінках;
- на підприємстві не створюється резервний капітал, що є порушенням законодавства;
- не розроблено графік документобігу, що спричиняє затримки в обробці документів та відсутність контролю за оформленням первинних документів;
- аналіз ефективності використання власного капіталу проводиться тільки з використанням показника рентабельності власного капіталу та порівняння його в динаміці - таких даних замало для прийняття ефективних рішень;
- низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління капіталом.

Система охорони праці на ТДВ «Первомайський Агрохім» ефективна, працює без зауважень та нарікань та відповідає встановленим на законодавчому рівні вимогам і забезпечує дотримання загальних вимог безпеки до технологічного обладнання та процесів виробництва на підприємстві. Підприємство постійно розробляє та впроваджує заходи з

покращення умов праці, запобігання виробничого травматизму і профзахворюваності.

Запобігання вказаним недолікам бухгалтерського обліку, формування достовірної інформації про власний капітал, правильна організація бухгалтерського обліку його складових, забезпечує достовірність фінансової звітності. А вчасно проведений економічний аналіз та максимально врахований вплив різного роду чинників на ефективність управління капіталом забезпечить систему менеджменту підприємства інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беляєв О. О., Бебело А. С. Перехідна економіка: основні концепції та характерні риси //Вчені записки: Наук. зб. - Вип. 3. - К.:КНЕУ, 2001. - С. 23 - 29.
2. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні: навчально-практичний посібник / Під ред. С.Ф.Голова. – Дніпропетровськ, ТОВ «Баланс-клуб», 2001. – 832с.
3. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця.- 7-те вид., перероб. і доп.- Житомир: ЖІТІ, 2013.- 672 с.
4. Вареня В. Знайомимося з новим П(С)БО 34 «Платіж на основі акцій»// Головбух. – 2009. - № 6. - С. 26-30.
5. Гальчинський А. Історизм відносин власності: методологічні аспекти аналізу // Економіка України. — 1993. — № 9. - С. 44-50.
6. Господарський кодекс України в редакції від 16 січня 2003 року №436-IV// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Господарський процесуальний кодекс України в редакції від 6 листопада 1991 року №1798-XII//[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
8. Грачова Р. Власний капітал: звітуємо за формою №4 // Дебет-кредит. – 2017. - №5. – С.22-23.
9. Гриценко А. Маржиналізм і трудова теорія вартості: чи можливий синтез // Економіка України. - 1996. - № 1// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ecolib.com.ua/article.php?article=2041&book=18>
10. Економічний аналіз: Навч. посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатюк; за ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка.- К.: КНЕУ, 2001.- 540с.

11. Економічний аналіз: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2003. – 680 с.

12. Жидецький В.Ц., Джигирей В.С., Мельников О.В. Основи охорони праці. Навчальний посібник. – Вид. 4-те, доповнене. – Львів: Афіша, 2000. – 350 с.

13. Завгородний В.П. Бухгалтерский учёт в Украине (с использ. Нац. стандартов): Учебное пособие для студентов вузов. – 5-е изд., доп. и перераб.- К.: Издательство А.С.К., 2003. – 847 с.

14. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996-XIV від 16.07.99р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

15. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 року №514-VI// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

16. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 року №1576-XII// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

17. Закон України від 18.06.91 р. № 1201-XII «Про цінні папери і фондову біржу» // ([Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

18. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2001. – 207 с.

19. Інструкція по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99р. №291.

20. Капелюшников Р. И. Экономическая теория прав собственности (методология, основные понятия, круг проблем). - М., 1990. - 837с.

21. Корнійчук Л.Я. Історія економічних навчань. Підручник для студентів / Л.Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко, А.М. Поручник та ін – К.: КНЕУ, 1999. – 564с
22. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навчальний посібник. - К.: Знання, 2002. – 378с.
23. Кривенко К. Т. Категорія вартості в контексті неокласичної теорії // Вчені записки: Наук. зб. - Вип. 3. - К.: КНЕУ, 2001. - С. 51 - 54.
24. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання. – К: КНЕУ, 2001. – 387с.
25. Лозовий В. Про історичну діалектику відносин власності // Економіка України. - 1994. - №9.
26. Львова И. Закон об акционерных обществах: игра по новым правилам // Бухгалтерия. – 2009. - №12. – С.46-50.
27. Маркс К., Енгельс Ф. Капітал: Т. 1 // Маркс К., Енгельс Ф. Твори: 2-е вид. - К.: Держполітвидав УРСР, 1969. - Т. 23.
28. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000р. №356.
29. Мец В.О. Економічний аналіз (Збірник практичних завдань і тестів за даними ПСБО): Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2001 – 236.
30. Милль Дж. С. Основы политической экономии: Пер. с англ. -М.: Наука, 1980. - Т. 3.
31. Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручник. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 412с.
32. Мочерний С. Власність і особливості її розвитку в розвинених країнах // Економіка України. - 1994. - № 4.
33. Назарбаєва Р. Звіт про власний капітал: рядок за рядком // Бухгалтерія. – 2007. - №6. – С.1-11.

34. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013 р., зі змінами та доповненнями.

35. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: Підручник для студ. екон. спец. вищ. закл. осв. / За ред. Г. Н. Климка, В. П. Нестеренка. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Вища шк.: Знання, 1997.

36. Петти В., Смит А., Рикардо Д. и др. Классика экономической мысли: Соч. — М.: ЭКСМО-Пресс, 2000.

37. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99р. №291.

38. Политическая экономия: Учебник для вузов / В.А. Медведев (рук. авт. колл.), Л. И. Абалкин, О. Н. Ожерельев и др. — М.: Политиздат, 1990.

39. Политэкономия: История экономических учений. Экономическая теория. Мировая экономика: Учебник / Под ред. Д. В. Валового. — М.: Бизнес-школа: Интер-Синтез, 1999. — 675 с.

40. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 34 «Платіж на основі акцій», затверджений наказом Міністерства фінансів України №1577 від 30.12.2008р.

41. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок», затверджене наказом Міністерства фінансів України №137 від 28.05.1999 р., зі змінами та доповненнями.

42. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України №88 від 24.05.95р.

43. Рикардо Д. Начала политической экономии // Классика экономической мысли. — ЭКСМО-ПРЕСС, 2000. — С. 403—479.

44. Розподіл прибутку підприємства: бухгалтерський і податковий облік // Головбух. — 2008. - № 33. — С. 23-26.

45. Студенникова Т. Дивіденди: нараховуємо, виплачуємо, звітуємо // Баланс. – 2006. - №13. – С.32-35.
46. Сэй Ж.-Б. Трактат по политической экономии // Ж.-Б. Сэй, Ф. Бастиа. Трактат по политической экономии. Экономические софизмы. Экономические гармонии / Ф. Бастиа. — М.: Дело, 2000.
47. Таркуцяк О.А. Фінансовий аналіз: навчально-практичний посібник для ВУЗів. – К: КНЕУ, 2001. – 136с.
48. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік оподаткування і звітність / Н. Ткаченко. – К. : Алерта, 2011. – 974 с.
49. Тубальцев А.М. Виробниче освітлення та його розрахунок: Навчальний посібник. – Миколаїв: УДМТУ, 2001. – 84 с.
50. Харитонов А. Оподаткування та облік при виплаті дивідендів // Баланс-агро. – 2017. - №5. – С.17-20.
51. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 р. №435-IV в редакції від 06.06.2015 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
52. Шумпетер И. Капитализм, социализм и демократия. — М.: Экономика, 1995. - 284 с.